

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ' • ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 191 • ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2004 • ΙΓΙΑΡ-ΣΙΒΑΝ 5764

Θεωρίες συνωμοσίας ή ο αποδιοπομπαίος τράγος

ΤΟΥ Κ. ΦΑΝΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ 11η ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ και την επίθεση στους Δίδυμους Πύργους άρχισε να γίνεται σε όλους ορατή η παλιά θεωρία της συνωμοσίας των Εβραίων. Για να γνωρίσει τη μεγάλη έξαρση κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος του πολέμου στο Ιράκ. Ένα πλήθος ετερόκλητο άρχισε μανιωδώς ν' αναζητεί τον κινητήριο μοχλό της νέας τάξης πραγμάτων, της παγκόσμιας αταξίας δηλαδή. Και από διαφορετική αφετηρία ξεκινώντας κατέληξε και καταλήγει στο ίδιο πάντα σημείο... Πίσω απ' όλα αυτά κρύβονται οι Εβραίοι...

ΚΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ αυτοί που καταλήγουν στο ίδιο συμπέρασμα... Από εκείνους που κουβαλούν στις ιδεολογικές αποσκευές τους την έμμονη ιδέα του ξεριζώματος της Παλαιάς Διαθήκης από τη Βίβλο, μέχρι εκείνους που μιλούν για μία νέα εποχή αγάπης, από τους εχθρούς του μεταμοντέρνου μέχρι κρυπτοναζί ή νεοφασίστες, οι πάντες, υπακούοντας σε ένα υπέρπον αίτημα γενίκευσης, ανακαλύπτουν τον αίτιο των πολέμων και της παγκόσμιας φτώχειας στο πρόσωπο των Εβραίων. Προσχωρούν μ' αυτό τον τρόπο σε μια μυθολογία που βολεύει, που στέλνει νορίς νορίς τη σκέψη για ύπνο κι αφήνει τη δράση κατά των αιτιών που γεννούν τέτοια φαινόμενα στο περιθώριο. Η μυθολογία του αποδιοπομπαίου τράγου, εξαιρετικά δημοφιλής από παλαιότερων χρόνων, από την εποχή που εμφανίστηκε οργανωμένη κοινωνική ζωή, έχει πάρει σήμερα τεράστιες διαστάσεις και, κάτω από το φως των γεγονότων, προσέλαβε ρεαλιστικό χρώμα, εξ αιτίας των μεγάλων δόσεων αδιαφοροποίησης πληροφόρησης.

ΤΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ του εβραϊοσυνωμοσιολογικού παραλήρηματος είναι ορατά δια γυμνού οφθαλμού στην προσήθεια, ας πούμε, να εμφανιστεί ο Χίτλερ ως αποκρυφιστής ή στη συμβολική ταύτιση των μουσικών υπηρεσιών με κλετιστές λέσχες και τσιταρίες όπως των Ιλλουμινάτων, για να αναφερθούμε μόνο σε δύο παραδείγματα. Μαύρη μαγία και πληροφορική, μέσα μαζικής υποβολής και τηλεπικοινωνίες, συνδυάζονται σε μια προσπάθεια αναθεώρησης του ιστορικοπολιτικού περιεχομένου και φροντίζουν να διαδίδονται με ιλιγγιώδη ταχύτητα τέτοιες απόψεις, τροφοδοτώντας παρanoiκές φοβίες και στοχεύοντας κατ' ευθείαν στην καρδιά. Ότι τίποτα πια δεν πρέπει να ανάγεται σε διαλεκτικές αιτίες. Έτσι αφαιρούν από τη σκέψη τη διαλεκτική, το μόνο εργαλείο που οδηγεί με ακρίβεια στην ανάλυση των κοινωνικών και πολιτικών δεδομένων. Τίποτε πλέον δεν μπορεί να εξηγηθεί, υποδηλώνουν κλείνοντας μας με σημασία το μάτι. Όλα είναι ανεξήγητα σε έναν κόσμο φαινομενικά παράλογο. Το ανεξήγητο, είναι οα να μάς λένε, δε γίνεται ν' αντιμετωπιστεί με τη λογική. Ο μόνος τρόπος αντιμετώπισής του επομένως, είναι η καταιφική σε ιδεολογήματα που συν-

δυάζουν τα πολιτικά και κοινωνικά στοιχεία με μαγικά-θηρoκευτικά. Η καταιφική, με άλλα λόγια, στην Καμπαλά που σε ορισμένους κύκλους επανέρχεται σαν μία μεταμοντέρνα επισημότητα. Ή στην επιρροή των ευθυνών για τα δεινά του κόσμου σ' ένα λαό, τους Εβραίους.

ΕΙΝΑΙ ΟΜΩΣ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΑ αντιφατικό να κατηγορούνται οι Εβραίοι ότι έχουν διεισδύσει σε όλους τους χώρους άσκησης της εξουσίας, πως έχουν βάλει τη σφραγίδα τους σε κάθε πολιτική παράδοση, σε κάθε εθνική ιδιοσυγκρασία από τη μια, κι από την άλλη να κατηγορούνται πως είναι φορείς του διαφορετικού. Να κατηγορούνται δηλαδή από τη μια ότι είναι αιωνίως ξένοι και από την άλλη, ταυτόχρονα, ότι διαβρώνουν τα πάντα εκ των έσω. Να κατηγορούνται διαρκώς κατά μήκος της ιστορικής διαδρομής σαν αναφομοιωμένα παράσιτα και, ταυτόχρονα, να κατηγορούνται πως είναι αυτοί που κυβερνούν τον κόσμο επειδή, ακριβώς, μπόρεσαν να αφομοιωθούν στο έπακρο ώστε να γίνουν αποδεκτοί κι ύστερα -αφομοιωμένοι όπως είναι εντελώς- να αφομοιώσουν τους υπόλοιπους.

ΑΝ ΔΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΜΕ ΨΥΧΡΑΙΜΗ ΜΑΤΙΑ τα γεγονότα, θα καταλάβει χωρίς μεγάλο κόπο ότι οι Εβραίοι τοποθετούνταν από όλους τους άλλους, σταθερά, πίσω από κάθε σκοτεινή καμπί του ιστορικού χρόνου. Εκεί που τα πεπραγμένα ήταν δύσκολο ή ακατόρθωτο να ερμηνευτούν, εκεί τοποθετούνταν οι Εβραίοι. Να συνωμοτούν. Σ' αυτές τις σκοτεινές ιστορικές καμπές βρίσκεται η απαρχή των προγραφών, των μαζικών διωγμών τους, μ' αποκρόρυφωμα το Ολοκαύτωμα πριν μερικές δεκαετίες.

ΕΝΩ ΕΠΑΝΕΡΧΕΤΑΙ Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ και, φορώντας το επιστημονικό του προσωπείο, αναζητά τη χαμένη γενετική αριστοκρατία, είναι αναγκαίο να επιωθεί δυνατό και καθαρά, ότι τέτοιου τύπου θεωρίες συνωμοσίας δεν είναι μόνον άδικες και επικίνδυνες για έναν λαό ολόκληρο, αλλά άδικες και επικίνδυνες για όλη την ανθρωπότητα, μιας και υποθετώντας τις η τελευταία άλλο δεν κάνει, παρά να αφήνει κάτω το όπλο της διαλεκτικής, το μόνο που μπορεί να ερμηνεύσει τα φαινόμενα. Κι αυτοαφροπλιζόμενη, παραδίδει το πνεύμα στην επίκληση του μαγικού και των λογής λογής αποδιοπομπαίων τράγων. Όσο καταστροφική κι ανήθικη είναι η πολιτική του Ισραήλ στα Κατεχόμενα, άλλο τόσο καταστροφική κι ανήθικη είναι η "ιδέα" πως για τα δεινά όλης της ανθρωπότητας υπεύθυνος είναι ένας λαός... Άλλού είναι η αιτία... Μόνο που κάποιοι φρόντισαν να ξεμάθουμε να ψάχνουμε... Και ξεμάθαμε... Και βολεύομαστε με θεωρίες συνωμοσίας...

ΚΙ ΑΥΤΟΙ, ανενόχλητοι, κάνουν τη δουλειά τους...

[Από τον «Νέο Τύπο Μαγνησίας», 22.4.2004].

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΟΦΥΛΛΟΥ: Το Εβραϊκό Αλφάβητο

Ένας εβραϊκός θρήνος για την πτώση της Κωνσταντινούπολης

ΤΟΥ Κ. ΙΩΣΗΦ ΒΕΝΤΟΥΡΑ

Οι Ενετοί, με την αποχώρησή τους το 1669 από την Κρήτη, μετέφεραν στην Ιταλία όλα τα αρχεία τους. Έτσι, το Βατικανό απέκτησε τη βιβλιοθήκη του Κρητικού ποιητή Ηλία μπεν Ελκανά Καψάλη (1483-1555). Αυτή η βιβλιοθήκη περιελάμβανε μεταξύ άλλων το αρχείο του Κρητικού λογίου Μιχαήλ μπεν Σαμπετάι Μπάλμπο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στη διάρκεια της Αναγέννησης οι Εβραίοι Κρητικοί λόγιοι συνέβαλαν στη διάδοση της κλασικής παιδείας. Στην Ιταλία Κρητικοί Εβραίοι λόγιοι, όπως ο Σαμαρίας μπεν Ελιγιά, ο Ηλίας ντελ Μέντικο και ο Ηλίας Καψάλης¹, μετέφρασαν σημαντικά έργα της ελληνικής γραμματείας προβληματιζόμενοι με θεολογικά ζητήματα που έθετε η αριστοτελική φιλοσοφία. Ο Κρητικός λόγιος Ηλίας Φιλοσόφ διδασκε ότι οι δέκα κατηγορίες του Αριστοτέλη δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για να προσδιορίσουν τον Θεό. Το 1466 οι λόγιοι Κρητικοί Μιχαήλ Κοέν Μπάλμπο και Μωυσής Κοέν Ασκεναζή διαλέγονται δημοσίως για το κατά πόσον η πίστη και η λογική μπορούν να συνυπάρχουν. Η βασική τους διαφωνία αφορά το ζήτημα της μετεμψύχωσης, την οποία ο Μπάλμπο αποδεχόταν, ενώ ο Ασκεναζή αρνιόταν.

Ο Μιχαήλ Κοέν Μπάλμπο (1420-1484;) ήταν εξέχον μέλος της εβραϊκής κρητικής κοινότητας, ποιητής, καβαλιστής και φιλόανθρωπος. Ο θρήνος για την πτώση της Κωνσταντινούπολης², γραμμένος στα εβραϊκά, είναι ένας κέντρωνας³, οι στίχοι του οποίου έχουν παρθεί από τη Βίβλο (κυρίως από τον Ιεζεκία, τον Ησαΐα και τους Θρήνους)⁴.

Το ποίημα στα ελληνικά είναι ελεύθερη απόδοση του εβραϊκού κειμένου.

Και να που θόρυβος έρχεται
από τη Γη του Βορρά.
Ανάμεσα στη Μιγδώλ⁵ και τη θάλασσα
αιχμάλωτοι η κόρη του λαού μου
και ο λαός της κατάρας μου.
Κατέστρεψαν τον αμπελώνα μου
και το πλήθος του έθνους μου.

Το άστρο της αυγής έπεσε στη γη
συντρίμμα χωρίς φως
και η φαρέτρα δονείται εναντίον του
αφήνει βαθιές αυλακιές.
Η λόχη και το δόρυ αστράφτουν.
Αυτοί που ανατράφηκαν στην πορφύρα
τρεκλίζουν και παραπατούν.
Η ζωή τους εκτοξεύεται από την
κοιλότητα της σφεντόνας.
Πέθανε ο Βελάβ.
Σ' ερημωμένες κοιλάδες
κείνονται στις σιάχτες.
Η γη θρηνεί
σπάει και συντρίβεται.
Απόλυτη καταστροφή.
Και μια φωνή ακούγεται.
Γέρνει η μέρα του απόσπερου

οι σκιές μακραίνουν
κι ακούγεται η φωνή;
Κλάψε.

Γιατί να κλάψω;
Ο άνθρωπος είναι χορτάρι
λιόδεντρο που το τινάζουμε
τοαμιά στο τέλος του τρυγτού.

Με την πίκρα στην ψαχή πεθαίνει
και φευγάτο αγριοκούλoundo η δόξα του.
Σκοτεινιάζει ο ουρανός.

Ήπια από την κούπα της θεϊκής οργής
και τ' άστρα τ' ουρανού δεν θα δώσουν το φως τους πια
καλύφθηκε με καπνιά η όψη τους.
Ο ήλιος σκοτεινιάσε στην αυγή του.
Το φεγγάρι μαύρισε σαν τις σκηνές του Κηδάρ.

Έχασε την όψη του.
Έξω κλαίνε οι γενναίοι
Κλαίνε πικρά και φιλονικούν.
Οι πρέσβεις της ειρήνης θρηνούν
κι αφήνουν σημάδι δίπλα τους.
Γ' αυτό είπα:
Μη με κοιτάτε.
Με λυγμούς και πικρά δάκρυα πενθώ
και μη με παρηγορείτε.
Πληγώθηκε η καρδιά μου.
Ρίγος μ' έπιασε και πόνοι γέννας.
Τρέμουν τα γόνατά μου.
Γέμισαν οδύνη οι λαγόνες μου.
Σκόρπισε τους γενναίους μου
έστειλε συντρίβη και σύγχυση.
Ποιος εγκατέλειψε τον Ισραήλ στους άρπαγες;
Είχε το ύψος των κέδρων
τον μεγάλο αετό με τα πολύχρωμα φτερά.
Ριφάθ και Θωγαρμά⁷
Εκείνους που κατοίκησαν στα ύψη
την Πόλη την Υψηλή και τ' αστέρια
έριξε στο χώμα, στον ψήθυρο και το μούρμουρητό.
Και οβήνει, αλίμονο, η ψαχή μου από τους δολοφόνους.

[Ο κ. Ιωσήφ Βεντούρας ασχολείται, μεταξύ άλλων, με την ποίηση κι έχει εκδώσει τα βιβλία «Ταναΐς», «Αριθμητική μιας αναμνήσεως», κ.ά.].

Υποσημειώσεις:

1. Βλ. σχετικά L. Weinberger, *Jewish Poets In Crete*, Hebrew Union College Press, Σινονάτι, Οχάιο 1985.
2. Το ποίημα έχει σχολιάσει η Μαρία Ευθυμίου στο βιβλίο της *Οι Εβραίοι του Βυζαντίου και η πτώση της Βασιλεύουσας*.
3. Ποίημα που αποτελεί συγκόλληση στίχων άλλων ποιημάτων.
4. Βλ. σχετικά Steven B. Bowman, *The Jews of Byzantium*, Bloch Publishing Company Inc., 1985.
5. Πόλη ή οχυρό όπου κατασκήνωσαν οι Εβραίοι κατά την έξοδο τους από την Αίγυπτο, πριν διασχίσουν την Ερυθρά Θάλασσα.
6. Βασιλιάς στην Εδώμ.
7. Τα εγγόνια του Νώε (Γένεση, 10:3).

Ονοματεπώνυμα Σερραίων πολιτών Εβραϊκής καταγωγής από το 1843 έως και το 1925

Του κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΒΟΥΡΟΥΖΙΔΗ

Στοιχεία της ιστορικής παρουσίας των Εβραίων στα Σέρρας

Η αρχή εγκαταστάσεως εβραϊκού πληθυσμού στην περιοχή των Σερρών μας είναι άγνωστη. Η ιστορική όμως διαδρομή της κοινότητάς τους, με βάση κάποια ψήγματα ιστορικών στοιχείων, μπορεί να χαραχθεί. Η προσφορά τους στον πολιτισμό και στην οικονομία της πόλεως των Σερρών, προτού η πόλη αυτή στερηθεί για πάντα, τη ζωντανή και πρωτότυπη δημιουργική παρουσία τους, είναι δυνατό, παρά το γεγονός πως δεν υπάρχουν επαρκείς ιστορικές μαρτυρίες, να ανιχνευθεί.

Η αρχαιότερη ένδειξη παρουσίας εβραϊκού στοιχείου στην περιοχή των Σερρών, ανάγεται, στην εποχή της Ρωμαϊκής κυριαρχίας και, τόπος δράσεως της κοινότητάς τους, ήταν η Αμφίπολη. Η επόμενη, βεβαιωμένη μαρτυρία υπάρξεως εβραϊκού στοιχείου στην περιοχή των Σερρών, σημειώνεται από το ραβίνο Βενιαμίν μπεν Γιονά, από την Τουδέλα της Ισπανίας, που επισκέφθηκε την περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας περί το 1162. Από τη Θεσσαλονίκη, γράφει στις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις ο ραβίνος Βενιαμίν, και σε απόσταση δρόμου δυο ημερών, βρίσκεται το χωριό Mitrizzi, στο οποίο κατοικούν Εβραίοι. Το χωριό Mitrizzi, κατά τους μελετητές του έργου του ραβίνου, ταυτίζεται με το χωριό των Σερρών Δημητρίτσι. Έκτοτε και έως το 1333 δεν έχουμε καμιά ένδειξη δραστηριοποιήσεως Εβραίων στην περιοχή των Σερρών. Το Μάρτιο του 1333 μαθαίνουμε από μοναστηριακά έγγραφα της Ιεράς Μονής του Τιμίου Προδρόμου Σερρών, πως ο αυτοκράτορας του

Βυζαντίου Ανδρόνικος Γ' Παλαιολόγος, εκδίδει Χρυσόβουλλο που μαρτυρεί την ύπαρξη μικρής αριθμητικά εβραϊκής κοινότητας στο Κάστρο της Ζίχνης. Το 1345 ο Κράλης των Σέρβων Στέφανος Δουσάν, με Χρυσόβουλλο λόγο που απολύει, επιβεβαιώνει την ύπαρξη εβραϊκής κοινότητας στο Κάστρο της Ζίχνης.

Μαρτυρίες έγγραφες για την παρουσία Εβραίων στο Κάστρο των Σερρών αυτά τα χρόνια δεν έχουμε. Είναι όμως, βέβαιο, πως στην περιφέρεια του Κάστρου ζούσαν ελληνόφωνοι Εβραίοι ή Ρωμανιώτες Εβραίοι, οι οποίοι μετά την πτώση της βασιλεύουσας το 1453 και ανάμεσα στα χρόνια 1453 και 1456 μεταφέρθηκαν, με διαταγή του Σουλτάνου Βαγιαζίτ του Β' στην Κωνσταντινούπολη. Οι βίαια εκπατρισθέντες Εβραίοι των Σερρών, που χαρακτηρίζονταν, όπως άλλωστε και όλοι οι Ρωμανιώτες Εβραίοι της Βασιλεύουσας, ως «surgunlu», δηλαδή, υποχρεωτικά μεταφερόμενοι, έφτιαξαν στην πόλη και στην περιοχή Μπαλατά, νέα και σπουδαία συναγωγή, η οποία υπήρχε έως και το 19ο

αιώνα, οπότε και καταστράφηκε από πυρκαϊά.

Αξιοποιώντας όμως τα επώνυμα Εβραϊκών οικογενειών, που βρήκε γραμμένα στα βιβλία της κάποτε ακμαίας κοινότητας των Σερρών, ο Σερραίος Μερκάτο Κόβο¹ κατέγραψε την καταγωγή των σπουδαιότερων από αυτές, αφήνοντάς μας μια εξαιρετικά χρήσιμη πληθυσμιακή χαρτογράφηση της αρχαίας σερραϊκής εβραϊκής κοινότητας.

Ως πρώτη λοιπόν και αρχαιότερη ομάδα Εβραίων, που παρά την υποχρεωτική μετεγκατάσταση των περισσότερων μελών της στην Κωνσταντινούπολη το 1453-1456, παρέμεινε μια υπολογίσιμη δύναμη στην κοινωνική δομή της εβραϊκής κοινότητας των Σερρών, καταγράφεται η ομάδα των Ρωμανιωτών ή Βυζαντινών Εβραίων.

Μια δεύτερη και, πληθυσμιακά υπολογίσιμη εβραϊκή ομάδα, που δεν ξέρουμε το πότε ακριβώς ήλθε στην πόλη των Σερρών, είναι η ομάδα των Σερραίων "Askenazzi" οι οποίοι προερχόμενοι από τη Γερμανία ζούσαν στην περιοχή των «Σαράντα Οντάδων».

Η τρίτη ομάδα Εβραίων, που ζούσαν στα Σέρρες, ήταν η ομάδα των Σεφαρδεϊμ² εβραίων, που ήταν πολυπληθέστατη και προερχόταν από την Ισπανία και την Πορτογαλία. Τα μέλη αυτής της ομάδας είχαν εκπαιρυνστεί από τις πόλεις, Αραγκόν, Καστίλη, Ανδαλουσία και κάποια μέρη της Πορτογαλίας, κατά τους διωγμούς των Εβραίων στην Ισπανία, από τους βασιλείς της Ισπανίας Φερδινάνδο και Ισαβέλλα, ανάμεσα στα 1487 έως και 1492. Ακόμη, στην πόλη των Σερρών, βρήκαν προσηλυτισμένη εβραϊκή οικογένεια που κατάγονταν από την Ιταλία και τη Σικελία, ενώ καταγράφηκε πως στην πόλη των Σερρών εγκαταστάθηκαν, άγνωστο ποια χρονιά, εβραϊκές οικογένειες που ήλθαν από την Αφρική.

Περί το τέλος του 19ου αιώνα η οικονομική άνθηση της πόλεως των Σερρών προσέλκυσε πολλές αστικές οικογένειες Εβραίων της Θεσσαλονίκης. Οι οικογένειες των Arditti, Florentin, Hassid, Saporta, Brouno, Saltiel, Covo, Simca, Roussou και των Benoziglio συνέβαλαν σημαντικά στην ανανέωση του δυναμισμού της εβραϊκής κοινότητας των Σερρών. Σε απροσδιόριστα χρονικά διαστήματα, ήλθαν στην πόλη των Σερρών, οικογένειες από διάφορα μέρη της Ελλάδας, που λάμβαναν με το έργο τους και την όλη τους παρουσία την εβραϊκή σερραϊκή κοινότητα. Οι οικογένειες αυτές ήσαν των Azaria, που καταγόταν από τη Βέροια, των Simantoh, που ήρθαν από την Κέρκυρα, των Barki, που ξεκίνησαν από τη Σμύρνη, των Bitschaschi, που καταγόταν από την Ανδριανούπολη, των Princhnali, που ήλθαν από την Πρίστινα, των Matalon, Benchoam και

Σέρρες: Άποψη της άλλοτε εβραϊκής συνοικίας των Σερρών (σήμερα: οδός Αθαν. Αργυρού).

Negrim, που ήρθαν από τη Λάρτσα, των Chioti, που ήρθαν από τη Χίο και των Bahar, που ήλθαν από τη Βασιλεύουσα.

Ο τόπος, μέσα στο Κάστρο των Σερρών, όπου εγκαταστάθηκαν οι Εβραίοι Σεφαρδεϊμ, ονομαζόταν «*Γιακουιλέρ Χαβλιση*» ή «*Αυλή των Εβραίων*» ή «*Σαράντα Οντάδες*». Ο χώρος αυτός βρισκόταν στα βόρεια της πόλεως και ανάμεσα στις εκκλησίες των Αγίων Αντωνίου και Μαρίνης και Ιωάννου του Προδρομού (Προδρομούδι), όπου πιθανολογείται πως ήταν και ο αρχαίος υποπόδρομος των Σερρών. Η μαρτυρία της Σερραίας Άννας Τριανταφυλλίδου, που έζησε στις Σέρρες πριν το 1913, είναι πολύτιμη, γιατί μας βεβαιώνει πως η συνοικία των Εβραίων άρχιζε από το στενό της Αγίας Παρασκευής, η οποία πριν την καταστροφή της, από την πυρκαϊά του 1913, ήταν χτισμένη μερικές δεκάδες μέτρα βορειότερα από τη σημερινή της θέση και έφτανε (η συνοικία των Εβραίων) έως και τα όρια του ναού του Αγίου Ιωάννου (Προδρομούδι). Τα σπίτια της συνοικίας, κατασκευασμένα από ξύλο, ήσαν παρατεταγμένα στις πλευρές μιας τετράγωνης και αρκετά ευρύχωρης αυλής³. Σύμφωνα με τουρκικά απογραφικά στοιχεία, το 1503 ζούγαν και δραστηριοποιούνταν στην πόλη των Σερρών 56 πλήρη νοικοκυριά Εβραίων, αριθμός που ήταν ίδιος, σύμφωνα πάντα με τα απογραφικά στοιχεία των κατακτητών και το 1512 (περίπου 280 άτομα). Ο πληθυσμός της κοινότητας το 1519 μειώνεται, όπως βεβαιώνουν τα απογραφικά στοιχεία της εποχής. Τα νοικοκυριά των Εβραίων στην πόλη των Σερρών είναι 54. Δέκα χρόνια αργότερα, το 1528-30, ο συνολικός αριθμός των εβραϊκών νοικοκυριών αυξάνεται στα 66, ενώ το 1566-67 στην πόλη των Σερρών υπάρχουν 56 πλήρη νοικοκυριά και 39 ενήλικες, άγαμοι Εβραίοι. Τον 16ο αιώνα η αριθμητική δύναμη της κοινότητας αντιστοιχούσε το 3,8% του χριστιανικού πληθυσμού.

Κατά τις πρώτες δεκαετίες του 17ου αιώνα, τα πληθυσμιακά στοιχεία που αφορούν την εβραϊκή κοινότητα

των Σερρών, είναι φτωχά. Η κοινωνική, όμως, αποδοχή των Εβραίων και η αρμονική συνύπαρξή τους με το γηγενή ελληνικό και χριστιανικό πληθυσμό των Σερρών είναι γεγονός αναμφισβήτητο. Η διαπίστωση αυτή στηρίζεται σε μαρτυρία εγγράφου του έτους 1610, που σώζεται στον β' αρχαίο κώδικα της Ιεράς Μονής του Τιμίου Προδρόμου Σερρών. Το Μοναστήρι των Σερρών, αυτή τη χρονιά, ενοικιάζει σε Εβραίους τα δωμάτια ενός χαρβασαρά (ξενώνα) που κατείχε στην πόλη.

Οι μελετητές, εξ άλλου, των φορολογικών στοιχείων, της τότε τουρκικής αυτοκρατορίας, συμπεραίνουν, πως ο αριθμός των Εβραίων που ζουν στην πόλη των Σερρών πριν το 1676-7 πρέπει να ήταν αρκετά μεγαλύτερος από 280 άτομα. Η εκτίμηση αυτή στηρίζεται στο γεγονός, πως και το εβραϊκό στοιχείο των Σερρών αποδεκατίσθηκε από την πανούκλα, που δύο φορές έπληξε την πόλη, κατά τη μαρτυρία του χρονογράφου εκκείνων των χρόνων Παπασυναδινού, μία το 1623, όπου *«Απέθαναν ως οκτώ χιλιάδες άνθρωποι»* που ζούσαν στην πόλη των Σερρών, και μια το 1641, που ήσαν περισσότεροι από 12 χιλιάδες(:).

Ένας ακόμη παράγοντας, που είναι βέβαιο πως επηρέασε, όχι μόνο αριθμητικά την Εβραϊκή κοινότητα των Σερρών, ήταν οι εξισλαμισμοί. Λίγο αργότερα από το 1655, μεγάλου αριθμού Σερραίων εβραϊκής καταγωγής, που ήταν οπαδοί του αρνισιθρησκικού Sabbatai Sevi (Σμύρνη 1626, Αλβανία 1676).

Στη συνέχεια και, κατά τους μέσους αυτούς χρόνους, η Εβραϊκή κοινότητα των Σερρών, είναι αριθμητικά η ισχυρότερη στη Βόρεια Ελλάδα, μετά την κοινότητα της Θεσσαλονίκης, ενώ το 1831 στα Σέρρες, τα φορολογούμενα εβραϊκά νοικοκυριά ήταν 248.

Δοκιμασία και Ολοκαύτωμα

Την άνοιξη του 1941 οι Βούλγαροι μπαίνουν στην πόλη των Σερρών. Η Εβραϊκή κοινότητα καλείται από τους κατακτητές να αλλάξει εθνικότητα.

« Στην Ελλάδα γεννηθήκαμε. Η Ελλάδα είναι η γη των πατέρων μας. Είμαστε Έλληνες! Δεν αλλάζουμε την Εθνικότητά μας για κανένα λόγο, με καμιά αμοιβή » ήταν η απάντηση, κατά μαρτυρία Σερραίων που είχαν σχέσεις με το Εβραϊκό Συμβούλιο. Μετά την περφηφανή αυτή άρνηση, οι Εβραίοι των Σερρών, υποχρεώνονται σε γενική πληθυσμιακή απογραφή, προσκομίζοντας στις βουλγαρικές αρχές, την ταυτότητά τους και φωτογραφία.

Οι εβραϊκής καταγωγής Σερραίοι, υποχρεώνονται να φοράνε την πεντάλφα και να φέρουν, πάντα μαζί

τους, τη νέα τους ταυτότητα, που είχε χρώμα κίτρινο και έγραφε με ελληνικά και βουλγαρικά γράμματα, ότι ήταν Εβραίοι. Στην εξώθυρα των σπιτιών τους είχε αναρτηθεί ειδική ένδειξη με τη φράση «εβραϊκό σπίτι». Η παρακολούθηση της ζωής τους κράτησε έως και τη φοβερή νύχτα της 3ης προς την 4η Μαρτίου του 1943.

Αυτή τη νύχτα και σε εφαρμογή της συμφωνίας της 22ας Φεβρουαρίου του 1943 που υπέγραψαν Γερμανοί και Βούλγαροι *«...για εκτοπισμό των πρώτων 20.000 Εβραίων από τις νεοαποκτηθείσες χώρες της Θράκης και της Μακεδονίας»*, δόθηκε η διαταγή της σύλληψης των Ελληνοεβραίων, που ζούσαν στα Σέρρες, τη Δράμα, την Καβάλα, την Ξάνθη, την Κομοτηνή και την Αλεξανδρούπολη.

Από το απόγευμα της 3ης Μαρτίου, στην εβραϊκή συνοικία, στάθηκε μπροστά σε κάθε πόρτα, με την ένδειξη «εβραϊκό σπίτι», ένας Βούλγαρος στρατιώτης. Οι δρόμοι της πόλης είχαν φωταγωγηθεί, για να μη μπορεί κανείς να δραπέτεψει προφυλαγμένος απ' το σκοτάδι, ενώ, πολυβόλα είχαν στηθεί στις πλατείες της συνοικίας. Η νύχτα σκέπασε την πόλη, ο φόβος τη συνοικία των εβραίων. Τα μεσάνυχτα, άγριες φωνές ξύπνησαν τους Εβραίους, που κοιμόνταν τον ύπνο του δικαίου, και τους διέταξαν να ετοιμασθούν. Ο χρόνος που τους δινόταν για την ετοιμασία τους ήταν δέκα πέντε λεπτά. *«Πιτνάσι μινούτ»* ήταν η κραυγή που τροπούσε τ' αυτά τους.

Κάτω από το κράτος του τρόμου, της συγχύσεως και της απελπισίας 476 δημότες της πόλης των Σερρών, εβραϊκής καταγωγής, συγκεντρώθηκαν με τη γνωστή στους Σερραίους βουλγαρική βία, στους δρόμους και στην μεγάλη πλατεία της συνοικίας. Παιδιά, γυναίκες, γέροι και άνδρες, ντυμένοι με ό,τι πρόχειρο μπόρεσαν να βρουν εκείνη τη φοβερή ώρα, που η προσβολή της ανθρωπίνης ύπαρξης ήταν απόλυτη, έσυραν τα βήματα τους προς το άγνωστο. Το χάραμα τους βρήκε στοιβαγμένους και απελπισμένους στις αίθουσες του καπνομάγαζου, που είναι πίσω από το σπίτι του Μαρούλη και απέναντι από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου του Κρυονερίτη. Το πρωί, οι Σερραίοι έμαθαν τι είχε γίνει τη φοβερή νύχτα που πέρασε. Προσπάθησαν να πλησιάσουν το χώρο, όπου ήσαν φυλακισμένοι οι συμπολίτες τους. Οι διαταγές ήσαν αυστηρές. Δεν πλησιάζει κανείς. Οι Βούλγαροι, με μυστικότητα, μετά από κράτηση μιας εβδομάδας μέσα στο καπνομάγαζο, μεταφέρουν τους νηστικούς και διψασμένους Σερραίους, εβραϊκής καταγωγής, στο σιδηροδρομικό σταθμό των Σερρών.

Η είδηση, πως οι Βούλγαροι πηγαίνουν τους Εβραίους στο σταθμό των τρενών μέσα από τους κή-

πους, που κάποτε περιέβαλλαν την πόλη των Σερρών, διαδόθηκε με ταχύτητα αστραπής.

Οι Σερραίοι, διωγμένοι από τις λόγχες των στρατιωτών, ακολουθούσαν από μακριά τη φάλαγγα, που τη συγκροτούσαν άνθρωποι απελπισμένοι, άνθρωποι, που λίγες ώρες πριν ήταν γελαστοί και αισιόδοξοι για το αύριο, αγαπημένοι τους φίλοι και γείτονες. Πειτούσαν από μακριά, αφού δεν είχαν άλλη δυνατότητα, ψωμί και ρούχα προς τους φίλους τους. Στο σταθμό, οι εβραϊκής καταγωγής Σερραίοι, φορτώθηκαν σε βαγόνια μαζί με 19 ομόθρησκούς τους από τη Ζίχνη και ξεκίνησαν 495 ψυχές, που ανήκαν σε 116 οικογένειες, για το μεγάλο και χωρίς επιστροφή ταξίδι τους προς τα γερμανικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Φορτωμένοι σαν κτήνη σε τραίνα έφτασαν, μαζί με όλους τους Ελληνοεβραίους της Θράκης και της Μακεδονίας, στα στρατόπεδα Γκόρνα Τζουμαγιά και Ντούμπισα και στις 18-19 Μαρτίου κατέληξαν στη Σόφια για την τελευταία καταμέτρηση. Από τη Σόφια ταξίδεψαν προς το παραδουνάβιο βουλγαρικό λιμάνι της πόλης Λομ. Μετά από παραμονή 24 ωρών σε πρόχειρους καταυλισμούς στο λιμάνι Λομ, φορτώθηκαν σε τέσσερα πλοία και αναχώρησαν, σε διαφορετικές ημερομηνίες, για τη Βιέννη. Η μεταφορά τους προς τη Βιέννη με ποταμόπλοια, είχε προαποφασισθεί στη σύσκεψη Βουλγάρων και Γερμανών στις 22 Φεβρουαρίου του 1943. Στις 20 Μαρτίου αναχώρησαν τα πλοία «**Kara G'orgi**» και «**Voivoda Mishich**», ενώ την επόμενη ημέρα απέπλευσαν τα πλοία «**Saturnus**» και «**Tsar Dushan**».

Τι τελικά απέγιναν, οι εβραϊκής καταγωγής, Σερραίοι δημότες; Επιβίβασθηκαν, κατά τραγική ειρωνεία στο πλοίο «**Tsar Dushan**»; Έφτασαν στο τέλος του ταξιδιού που τους προόριζαν οι Γερμανοί, ή ποντίσθηκαν στα παγωμένα νερά του Δούναβη, όπως θέλει η ισχυρή γενική πεποίθηση, που επικρατεί στα Σέρρας; Η ιστορικός Vicky Tamir δέχεται τον πνιγμό, ως την αιτία που κανείς Εβραίος από τη Μακεδονία και τη Θράκη, δε σώθηκε από τη φοβερή αυτή δοκιμασία. Την άποψη αυτή στηρίζουν και οι ιστορικοί Hagen Fleischer και ο Martin Gilbert στα βιβλία τους «*Στέμμα και Σβάστικα. Η Ελλάδα της κατοχής και της αντίστασης*» και «*Atlas of the Holocaust*» αντίστοιχα. Όμως, η εκδοχή πως οι Σερραίοι εβραϊκής καταγωγής πνίγηκαν στα παγωμένα νερά του Δούναβη, διασκεδάζεται από τον Β. Ριζαλέο, που υποστηρίζει τεκμηριωμένα, πως η φήμη αυτή δεν έχει αξιόπιστες βάσεις. Ενδεχομένως, η βύθιση ενός πλοίου, ασφαλώς μικρότερου απ' αυτά που μετέφεραν τον κύριο όγκο των Εβραίων στη Βιέννη, να ευθύνεται, κατά τον ιστορικό Gilbert, για την εδραίωση της φήμης,

πως όλοι οι Ελληνοεβραίοι της Μακεδονίας και της Θράκης, πνίγηκαν στο Δούναβη.

Όμως η αλήθεια είναι, πως οι εβραϊκής καταγωγής Σερραίοι, μαζί με όλους τους Ελληνοεβραίους της Ανατολικής Μακεδονίας, έφτασαν στις 31 Μαρτίου του 1943 στη Βιέννη, πιθανότατα με το πλοίο «**Tsar Dushan**». Από τη Βιέννη, με τραίνα, μεταφέρθηκαν στο Κάτοβιτς της Πολωνίας και εκεί 1.096 οικογένειες, στο πλαίσιο εφαρμογής του προγράμματος των Ναζί για την «*οριστική λύση του εβραϊκού ζητήματος στην Ευρώπη*», που αποφασίσθηκε τον Ιανουάριο του 1942 στη διάσκεψη της Wannsee, εξοντώθηκαν.

Από το σύνολο, της κάποτε ακμαίας Εβραϊκής κοινότητας των Σερρών, δε γλίτωσαν παρά τρεις μόνο άνθρωποι, που για διάφορους λόγους απουσίαζαν από την πόλη, εκείνη τη φοβερή νύχτα του Μάρτη του 1943.

Με ιστορική παρουσία επτακοσίων χρόνων, μια οικονομικά ακμαία, δημιουργικά πολιτιστική και πολυάνθρωποι κοινότητα, *η Σερραϊκή Εβραϊκή Κοινότητα*, έπαψε να υπάρχει από τη νύχτα της 3ης - 4ης Μαρτίου του 1943.

Από κατάλογο - δημοτολόγιο αρρένων, που συντάχθηκε το 1934, καταγράφουμε, με ακρίβεια στην αντιγραφή και ορθογραφία, τα ονόματα των εβραϊκής καταγωγής Σερραίων συμπολιτών μας. Ευχαριστώ θερμότατα τον Κώστα Βαβαλέα για την πολύτιμη βοήθειά του.

ΕΠΩΝΥΜΟ ΟΝΟΜΑ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ

Γεννηθέντες το έτος 1843

Γατένιος	Αβραάμ	Γιούδα
Τεβέτ	Αβραάμ	Γιακώβ

Γεννηθέντες το έτος 1849

Κουκέλ	Ισαάκ	Δαβίδ
--------	-------	-------

Γεννηθέντες το έτος 1843

Φαρατζής	Αβραάμ	Μεναχίμ
----------	--------	---------

Γεννηθέντες το έτος 1853

Μπουρλά	Αβραάμ	Ισααάκ	Απεβ. 2-2-32
Πηχάς	Δαβίδ	Ιακώβ	
Αβαγιού	Χαήμ	Σαμουήλ	Απεβ. 13-7-32

Γεννηθέντες το έτος 1854

Βεναζίου	Λιάος	Σαμουήλ	Απεβ. 14-5-25
Βενιαμίν	Γιώσεφ	Βενιαμίν	

ΕΠΩΝΥΜΟ ΟΝΟΜΑ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ

Γεννηθέντες το έτος 1855

Εσκινατζής	Σαλκέλ	Γιακώβ
Ζαγκαρόλας	Δανιήλ	Ιακώβ
Κούνιο	Ισαάκ	Γκιδαλκίμ
Καρμυλή	Χαΐμ	Αβραάμ
Ρεβί	Οβαδιού	Ελίας
Μποένο	Γιακώβ	Ραμπίνο

Γεννηθέντες το έτος 1856

Μπαρούα Γιακώβ Ιστονας

Γεννηθέντες το έτος 1857

Καμπελῆς Χαΐμ Ισαάκ

Γεννηθέντες το έτος 1858

Καμπελή	Χαήμ	Αβρυάμ
Λεβή	Μωσέ	Λιάου
Πάου	Χαίμ	Μποχόρ
Τορμένος	Δαυίδ	Γιώσεφ
Φαίζ	Ιουνάς	Μπάρ
Φλωρεντίνα	Χαήμ	Δανιέλ
Ραίς	Σολομών	Βαρ

Γεννηθέντες το έτος 1859

Αμών	Χαΐμ	Μωσέ	Απεβ. 15-6-32
Αρδίτης	Ουζιέλ	Ισαάκ	
Βινέξια	Σολομών	Ισαάκ	
Γενή	Μουσσόν	Λαζάρ	
Κόεν	Σαμουέλ	Ισαάκ	
Οβαδιά	Σιμανιόβ	Γιακώβ	
Οβαδιά	Αβραάμ	Ιακώβ	Απεβ. 12-5-33
Τοιμένο	Νεσίμ	Ισαάκ	

Γεννηθέντες το έτος 1861

Αλμοζνίκο	Μηρόχορ	Ισοῦά
Κούνιο	Αββραάμ	Γκεδελιάς
Μπαρομπή	Μηίτη	Αβραάμ
Οββαδιά	Μωοσέ	Γιοδὰς

Γεννηθέντες το έτος 1862

Αζήλ	Γιωσήφ	Ανιζέλ
Αρδίτη	Χαίμ	Γιουσοά
Στρούμτος	Βιδάλ	Σαούλ
Φαϊζ	Αβραάμ	Μιχ

Γεννηθέντες το έτος 1863

Γιουδὰς Ντοίμ Γιουβὰς

ΕΠΩΝΥΜΟ ΟΝΟΜΑ ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ

Γεννηθέντες το έτος 1864

Δανιὴλ	Ἀβραάμ	Χαὶλ	
Εσκιναζὴς	Σολομών	Ἰακώβ	
Ὀβαδία	Μερκάδο	Γιούδας	Ἀπεβ. 22-4-33
Σαλιτέλ	Σαμών	Μιὲν	

Γεννηθέντες το έτος 1865

Αβραάμ	Νιοήμ	Γιούδα	
Εσκιναιζής	Ραφαέλ	Σαλουουέλ	
Καμπελής	Σαλιτιέλ	Ιουάκ	
Κόεν	Δαυίδ	Ιουάκ	
Ρουσό	Πεσχνάς	Αβραάμ	
Φράγκου	Γιακώβ	Ααρών	
Φαίς	Ιουάκ	Βουρ	Απεβ. 15-9-34

Γεννηθέντες το έτος 1866

Μηεστοῶμ	Χαῖμ	Γιούδας	Ανεβ. 21-3-33
Μιοραχῆ	Σιῶν	Ιβραάηλ	

Γεννηθέντες το έτος 1867

Αβαγιού	Σαμουήλ	Αβραάμ	
Γκατένιο	Γιούδας	Δαυίδ	Απεβ, 5-2-34
Γεχυσκέλ	Ιουάκ	Αβραάμ	
Γιακουτέλ	Σαμουήλ	Δαβήλ	
Γατένιος	Γιούδας	Αβραάμ	
Κόεν	Αβραάμ	Ιάκωβος	
Πάση	Μωσέ	Μποχόρ	
Φαραιζής	Γιώσεφ	Αβραάμ	

Γεννηθέντες το έτος 1868

Ακάς	Αβραάμ	Ραΐς
Εοκιναιζής	Μωσέ	Ιακώβ
Καμπελή	Δαυίδ	Αβραάμ
Λεβή	Γιακώβ	Ρουφέλ
Μισουλάρ	Μενεχέμ	Χαΐμ
Μπουρά	Ιακώβ	Μωσέ

Γεννηθέντες το έτος 1869

Γκατένιο	Μοναχίμ	Σαλιτέμ	
Ματαλόν	Ιακώβ	Ιοάκ	
Μπουρλά	Ιοέφ	Ιοάκ	
Μπαρισσουά	Ιουα	Σαμουήλ	
Οβαδία	Ελιάω	Μωσέ	
Τεβέτ	Νατάν	Αβραάμ	
Τιβέτ	Ιακώβ	Αβραάμ	
Τιβέτ	Νατάν	Μποχόρ	
Μπαρεσνά	Αβραάμ	Σαμουήλ	Απεβ. 13-11-1933

Γεννηθέντες το έτος 1870

Κοέν	Δαυίδ	Ισαάκ
------	-------	-------

Γεννηθέντες το έτος 1871

Γεχασκέλ	Ιάκωβος	Αβραάμ
Κόεν	Ισαάκ	Αβραάμ
Μπαρραχήμ	Μανουέλ	Αβραάμ
Μάρκος	Μεντέζ	Γιούδας
Μπαρεσουά	Ιωσήφ	Σαμουήλ

Γεννηθέντες το έτος 1872

Αζαρσά	Οβαδία	Ισαάκ
Εσκινατζής	Αβραάμ	Δαβίδ
Εσκινατζής	Χαΐμ	Μποχούρ
Κάστρος	Ισαάκ	Ααριών
Μινζάν	Ισαάκ	Σαμπέλ
Τιβέτι	Δαυίδ	Μποχόρ
Φαρατζής	Ισαάκ	Μωσέ

Γεννηθέντες το έτος 1873

Βερούνβης	Ρουμπέν	Ισαάκ
Μπουζά	Λιών	Ισαάκ
Μποσένο	Μποχόρ	Γιουσέφ

Γεννηθέντες το έτος 1874

Αβαζιού	Γιούδας	Αβραάμ
Γεχασκέλ	Μουσών	Αβραάμ
Γατένιο	Ναυταλής	Δαβίδ
Γατένιο	Γιούδας	Σαλιέλ
Ερρέρα	Δανιήλ	Αβραάμ
Καρσελής	Σαμουέλ	Ισαάκ
Μωσέ	Ιακώβ	Μποχόρ
Μπουρλά	Γιακώβ	Δανιήλ
Μουσατζαελή	Εμίν	Ιωραήλ
Σιρούντισ	Ιακώβος	Σαούλ
Φαΐζ	Γιακώβ	Φαΐζ
Χασίδ	Γιακώβ	Αβραάμ

Γεννηθέντες το έτος 1875

Κόεν	Γιακώβ	Γιούδας
Μιζραλή	Σιών	Μωσέ
Φαρατζή	Αλφρίδος	Ιακώβ
Σαββίδης	Αβραάμ	Αμανάι

Γεννηθέντες το έτος 1876

Γατένιο	Δανιήλ	Σαλιέλ
Ερρέρα	Γιουσέφ	Αβραάμ
Κόβο	Μενεχιμ	Γιουσέφ
Τουρεκοόγλου	Ισαάκ	Ιακώβ
Όνομα μητέρας, Καρές		Απεβ. 23-5-32

Γεννηθέντες το έτος 1877

Καλντερόν	Ελιάου	Σολομών
Σαλμόνης	Γιόσεφ	Βιδάς
Εσφορμέ	Μουσιών	Ισαάκ

Γεννηθέντες το έτος 1878

Αβαγιού	Γιακώβ	Αβραάμ
Αμόν	Ιακώβ	Ιωσήφ
Τεβέτι	Ισαάκ	Αβραάμ
Φαρατζής	Ανρή	Βιδάλ

Γεννηθέντες το έτος 1879

Εσκινατζή	Χαΐμ	Μωϊς
Ισαάκ	Γκελιδιά	Αβραάμ
Μπουρλά	Νισέμ	Ισαάκ
Οβαδία	Γιακώβ	Μουρδοχάι
Πάοε	Ιακώβ	Γιουδάρ
Σιρούμισα	Σολομών	Μωσέ
Τεβέτι	Σολομών	Αβραάμ

Γεννηθέντες το έτος 1880

Αμαρίλιο	Γιουσέφ	Σολομών
Αγκαλούφ	Σαμουέλ	Σολομών
Εσκινατζής	Ιακώβ	Σολομών
Κοέν	Χαΐμ	Αβραάμ
Κοέν	Σολομών	Γιοδάρ
Μπενσουά	Γιδά	Σαμπειάι

Γεννηθέντες το έτος 1881

Κοέν	Σολομών	Γιακώβ
Λεβή	Μποχόρ	Χαΐμ
Μπενμαρζιόρ	Μωσοής	Γιοδάρ
Ματαλόν	Ιακώβ	Μωσοής
Πέλου	Μωσέ	Χαΐμ
Σιμανιάβ	Μουσιών	Αβραάμ

Γεννηθέντες το έτος 1882

Καζοατζής	Σαμπεϊτάι	Αβραάμ
Ισαάκ	Σαμπεϊτάις	Αβραάμ
Μποένο	Σαμουήλ	Σολομών
Ματαλών	Σαμπατέ	Ισαάκ
Πιχάς	Ιωσήφ	Δαβίδ
Σιμανιώβ	Σαμουήλ	Αβραάμ

Γεννηθέντες το έτος 1883

Κούνιο	Γιόσεφ	Μερκάδο
Λαγκών	Αρών	Ιακώβ
Μπενσουά	Δαβίδ	Μουσιών
Σιρούμτα	Αρών	Βιδάλ

Γεννηθέντες το έτος 1884

Αρδίτης	Γιοδά	Χαήμ
Αμέλ	Σολομών	Ιακώβ
Εσκινατζής	Αβραάμ	Σαλιέλ
Ισαάκ	Δαβίδ	Αβραάμ
Κοέν	Μεναχών	Ισαάκ
Κοσιέλ	Δαυίδ	Ισαάκ
Λεσί	Ιακώβ	Οβαδία
Μουρλά	Ισαάκ	Δανιήλ
Οβαδιάς	Σαμουήλ	Μπορδοχάι
Σιμανιώβ	Ιωσήφ	Αβραάμ
Φάνς	Λέων	Σολομών
Χασίδ	Γιοδὰς	Αβραάμ Ισπανός Υπήκοος
Χαζάν	Γαβριήλ	Μποχόρ της Εσιέρ

Γεννηθέντες το έτος 1885

Ερέρα	Ισαάκ	Αβραάμ	Απεβ. 28-3-1924
Εσκινατζής	Ισαάκ	Αβραάμ	
Λεβί	Γιακώβ	Οβαδία	
Μπορλάς	Γιοσέφ	Αβραάμ	
Μπενούζιο	Σαμουέλ	Μεού	
Τοιμένο	Αβραάμ	Νιάν	

Γεννηθέντες το έτος 1886

Αμαρίλιος	Γιοσέφ	Ααρών
Κούνου	Γιοσέφ	Ισαάκ
Σαλιέλ	Σαλιέλ	Συμεών

Γεννηθέντες το έτος 1887

Αβραβανέλ	Γιοσέφ	Γιοδὰς
Αρδίτης	Αρών	Χαήμ
Γκαντένιος	Μωσέ	Ματατιάς
Γκαντένιος	Αρών	Σαλιέλ
Γκαντένιος	Δαβίδης	Σαλιέλ
Ερέρα	Δαβίδ	Αβραάμ
Λεβίς	Ελιάου	Μουσών
Ναχαμάς	Ιακώβ	Αβραάμ
Νεγρής	Ισαάκ	Μωσέ
Σιρούμτα	Σαούλ	Βιδάλας
Φαρατζής	Γιοσέφ	Δαυίδ

Γεννηθέντες το έτος 1888

Σαλώμ	Χαήμ	Μωσέ
Σιρούμτα	Σαμουήλ	Μωσέ

Γεννηθέντες το έτος 1889

Καμπελή	Δαβίδ	Χαήμ
Καμπελή	Αβραάμ	Χαήμ
Καλιτερόν	Δαβίδ	Σολομών
Ματαλών	Σαντώ	Μωσιέ
Οβαδιά	Μωσιέ	Μερκάδος
Χαήμ	Γκελαδιάς	Αβραάμ

Γεννηθέντες το έτος 1890

Αβαζιών	Μωϋσής	Χαήμ
Καμπελή	Καδής	Χαήμ
Μισραχή	Ιοραήλ	Σιών
Οβδιά	Αβραάμ	Μερκάδο
Πασίν	Μωσέ	Γιοδὰς
Φράγκο	Αρών	Ιομαέλ

Γεννηθέντες το έτος 1891

Αμών	Ισαάκ	Χαήμ
Αβαγιού	Αβραάμ	Σαμουήλ
Αβαγιού	Νοάχ	Μωσέ
Εσκινατζή	Δαβίδ	Σαλιτέρ
Μανταλών	Δαυίδ	Μωσέ
Ναχαμάς	Μωσέ	Αβραάμ

Γεννηθέντες το έτος 1892

Αρδίτη	Αβραάμ	Χαήμ
Ερρέρας	Γιακώβ	Αβραάμ
Εσκινατζή	Χαήμ	Μωσέ
Καμπαλή	Ισαάκ	Χαήμ
Καραμφίλνς	Γιοσέφ	Αβραάμ
Ματάλών	Γιοσέφ	Ισαάκ

Γεννηθέντες το έτος 1893

Αβαγιού	Γιούδας	Χαΐμ
Γαλμίδης	Αβραάμ	Μουσιών
Πειχάς	Μωσέ	Δαυίδ

Γεννηθέντες το έτος 1894

Γεχασκέλ	Ασέρ	Ισαάκ
Κεραφείλ	Μωϋσής	Ζαμπεϊάι
Λευή	Ιακώβ	Σομομών
Μπενσουά	Μεντέζ	Μουσιών
Πάση	Βενιαμίν	Μωσέ
Στούμιτα	Γιοσέφ	Βιδάδ
Τιβέτ	Σιμών	Μποχώρ

Γεννηθέντες το έτος 1895

Αλκήν	Σολομών	Αβραάμ
Γενή	Δαβίδ	Μουσιών
Εσκινατζής	Χαΐμ	Ραφήλ
Καραμφίλ	Μωσέ	Αβραάμ
Μενσιουά	Γιούδας	Λιάος
Σαλιτέλ	Ιωσήφ	Συμεών
Τιβέτ	Αββραάμ	Γιακώβ

Γεννηθέντες το έτος 1896

Αμαρίλιο	Μωής	Ισαάκ
Αρδίττη	Ισαάκ	Ουζιέλ
Αλμοζίνο	Μωής	Μποχώρ
Αβαγιού	Λιάου	Χαΐμ
Εσκινατζής	Σαμουέλ	Ραφαήλ
Κόεν	Γιακώβ	Αβραάμ
Κούνιος	Μουσιών	Ισαάκ
Κάσιτρο	Δαυίδ	Ισαάκ
Μπουρλάς	Μουσιών	Ιακώβ
Πάσης	Σαμουέλ	Μουσα
Σιμαντώβ	Σιών	Αβραάμ - Ραχέλ

Γεννηθέντες το έτος 1897

Αμών	Γιοσέφ	Χαΐμ
Βενούζιον	Αβραάμ	Λιάος
Γιούδα	Αβραάμ-Αλβέρτ	Νεσήμ
Γεχασμέλ	Αβραάμ	Ισαάκ
Καμπελή	Ιωσέφ	Χαΐμ
Κόεν	Ισαάκ	Ιακώβ
Κόεν	Χαΐμ	Ιακώβ
Λεοΐ	Ελιάος	Ιακώβ
Μποΐνο	Μωσέ	Γιοσέφ
Οβαδιά	Μωΐς	Αβραάμ
Οβαδιά	Μωσέ	Λιάος
Πάση	Μουσιών	Χαΐμ

Γεννηθέντες το έτος 1898

Γενή	Γιακώβ	Μουσιών
Γενή	Ναφθαλής	Αβραάμ
Εσκινατζή	Ναφθαλής	Σαλιτέλ
Κόεν	Δανιέλ	Δαθίδ
Κάσιτρο	Ιακώβ	Ισαάκ
Κόεν	Λιών	Ιακώβ
Μωΐς	Κωέν	Δαβίδ
Στρούμιτα	Σολομών	Βιδάλης
Φαΐς	Σαμουήλ	Ισαάκ
Αζή	Αντοέλ	Ιωσήφ (.)

Γεννηθέντες το έτος 1899

Εσκινατζής	Δαβίδ	Αβραάμ
Καμπελή	Μεκάρδο	Χαΐμ

Γεννηθέντες το έτος 1900

Αρδίττη	Ισαάκ	Δαβίδ
Αρδίττη	Μωσέ	Χαΐμ
Εσκινατζής	Ραφαήλ	Σαλιτέλ
Κόεν	Σολομών	Γιακώβ
Το 1928 μετακόμισε στη Θεσσαλονίκη		
Καμπελή	Ααρών	Χαΐμ
Κούνιο	Ισαάκ	Αβραάμ
Λιάου	Αβαγιού	Χαΐμ
Μισδραχή	Ελιέζερ	Σιών
Μπουρλά	Ααρών	Ιακώβ
Οβαδιά	Ιακώβ	Μερκάδος
Οβαδιά	Σαούλ	Λιάου
Οβαδιά	Γιοσέφ	Σιμαντώφ
Φαΐς	Ιακώβ	Σολομών
Φαΐς	Μισέλ	Ισαάκ

Γεννηθέντες το έτος 1901

Ατία	Φαΐς	Αβραάμ
Γιόσεφ	Γιούδα	Αβραάμ
Καρεμφύλ	Γιακώβ	Αβραάμ
Μπενσουά	Τουβή	Μουσιών
Πασέ	Βενιαμίν	Χαΐμ
Στρόμιτα	Μανουέλ	Βιδάλ
Σαλιτέλ	Ααρών	Συμεών
(.)	Γιόσεφ	Δαυίδ

Γεννηθέντες το έτος 1902

Γεχασκέλ	Αβραάμ	Γιακώ[β]
Γενή	Αλμπέρτος ή Αβραάμ	Ισαάκ
Εοκιναιτζή	Ισαάκ	Ραφαέλ
Λεβή	Γιουδάς	Μουσιών
Μπουρλά	Ισαάκ	Γιοσέφ
Οβαδιά	Ισαάκ	Αβραάμ
Ρούσο	Αβραάμ	Πενχάλ
Φρίγγο	Ισαάκ	Γιακώβ
Φαρατζή	Δαβίδ	Γιοσέφ

Γεννηθέντες το έτος 1903

Αρδίτης	Αρών	Δαβίδ
Εοκιναιτζή	Ανρή	Μουσέ
Κάιτρο	Ααρόν	Ισαάκ
Μποχόρ Μωσέ	Μωσέ	Ιακώβ

Γεννηθέντες το έτος 1904

Αβαγιού	Αβραάμ	Μωσέ
Αζή	Σολομών	Ιωσήφ
Απίας	Γιούδα	Αβραάμ
Γεκουπιέλ	Δαβίδ	Σαμουήλ
Κόεν	Σαμουήλ	Γιακώβ
Κάιτρο	Αρών	Ισαάκ
Μάρκου	Γιουδά	Μενιέζ
Μπουρλά	Δανιήλ	Γιακώβ
Μπαχάρ-Μωσέ	Γιουδά	Γιακώβ
Ρουσώ	Ιακώβ	Πεννά

Γεννηθέντες το έτος 1905

Γιουδά	Σιμαντώβ	Νεοίμ
Κόεν-Μωσέ	Μπονέ	Γιακό
Μπενρουμπέ	Ισαάκ	Μπίιτη
Τιβέι	Ααρόν	Δαβίδ
Φαΐς	Ισαάκ	Σολομών
Χασκιέλ	Ελιέζερ	Ισαάκ

Γεννηθέντες το έτος 1906

Ατίας	Ισαάκ	Αβραάμ
Γκατένιο	Αβραάμ	Γιουδά
Κόεν	Μαήρ	Δαβίδ
Μπααραχάμ	Σολομών	Μανουήλ
Μεζραχή	Μουσιών	Σιών
Μπενσουάμ	Ελιάου	Μουσιών
Μπαλάρ-Μωσέ	Μορδοχαέ	Ιακώβ
Μπενρουμπή	Μωσέ	Μπίιτη
Τιβέι	Αβραάμ	Ισαάκ
Τοιμένο	Γιοσέφ	Χαήμ
Τοιμίνο	Γιοσέφ	Αβραάμ
Κόεν	Αβραάμ	Σαχανά
Οβαδιά	Σολομών	Αβραάμ

Γεννηθέντες το έτος 1907

Αντζιλ	Λέων	Γιακώβ
Γεχασκέλ	Λιέζερ	Ισαάκ
Κούνιο	Αβραάμ	Ιωσέφ
Μπουρλά	Σολομών	Ιακώβ
Μπενρουμπή	Κεμάν	Αβραάμ
Μποένο	Γιοσέφ	Μποχόρ
Πασέ	Γιουδάς	Γιακώβ
Στρούμτσα	Μωσέ	Σολομών

Γεννηθέντες το έτος 1908

Αβαδιά	Ιωσήφ	Αβραάμ
Αβαγιού	Ισαάκ	Σαμουήλ
Γκατένιο	Δαβίδ	Γιουδά
Γιοσέφ	Μωσέ	Αβραάμ
Γεχασκέλ	Σαμουήλ	Ισαάκ
Εοκιναιτζής	Γιουδά	Ραφαέλ
Κόεν	Αβραάμ	Ιακώβ
Κόεν	Ισαάκ	Αβραάμ
Λεβή	Σολομών	Οβαδιά
Λιαγκών	Γιακώβ	Αρών
Μπουρλά	Δαβίδ	Γιοσέφ
Μπαχάρ-Μωσέ	Γιοσέφ	Ιακώβ
Φαρατζή	Μαρσέλ	Ανρί

Γεννηθέντες το έτος 1909

Αβαγιού	Γιοσέφ	Γιουδά
Γκατένιο	Σολομών	Μεταχέρ
Γεχασκέλ	Σαμουέλ	Ισαάκ
Κούνιο	Μωσέ	Ιωσέφ
Καμπελής	Ισαάκ	Σαλιέλ
Καμπελή	Μαΰς	Χαήμ
Κόεν	Γιούδα	Σολομών
Λεβή	Ρουφέλ	Γιακώβ
Οβαδιά	Μορδαχάε	Αβραάμ
Φαρατζή	Μωσέ	Ισαάκ

Γεννηθέντες το έτος 1910

Γιούδα	Γιοσέφ	Νισίμ
Ερρέρα	Αβραάμ	Ισαάκ
Κούνιο	Λαζάρ	Ιντό
Κόεν	Γιούδας	Αβραάμ
Κόεν	Γιοσέφ	Ιακώβ
Κούνιο	Μπίιτη	Γιοσέφ
Κόεν	Ισαάκ	Σαμουέλ
Μιζραχή	Μωσέ	Σιών
Μπααραχάμ	Αβραάμ	Μανουέλ
Μάρκου	Γιουδά	Ρουφέλ
Ναχαμά	Χαήμ	Γιοσέφ
Πενχάς	Δαβίδ	Ιακώβ
Σαλιέλ	Συμεών	Σαλιέλ
Στρούμτσα	Σαούλ	Ιακώβ
Τιβέι	Μουσών	Ιακώβ
Εοκιναιτζής	Γιουδά	Ραφαήλ

Γεννηθέντες το έτος 1911

Βενρουβή	Γιοχανάς	Ρουμπέν	
Γενή	Σαλιέλ	Μουσών	
Εσφόρμε	Ισαάκ	Μουσών	
Εσφόρμε	Αβραάμ	Μουσών	
Ερρέρα	Σαμπετάι	Γιοσέφ	
Κούνιο	Αβραάμ	Δαβίδ	
Κοέν	Ροβέρτος	Σολομών	
Κούνιο	Μωσέ	Αβραάμ	
Μπουρλά	Αλβέρτος	Ισαάκ	
Μπουρλά	Αβραάμ	Γιοσέφ	
Στρούμτοα	Ισαάκ	Ιακώβ	
Στρούμτοα	Αβραάμ	Βιδάλ	Απεβ. 1931

Γεννηθέντες το έτος 1912

Ατίας	Συμαντιώβ	Αβραάμ	
Γιουδά	Ρενέ	Νισίμ	
Γενή	Σαμουέλ	Ισαάκ	
Ερρέρα	Αβραάμ	Γιοσέφ	
Εσκινατζής	Μπαρούχ	Χαΐμ	
Λεβή	Μοσόν	Μπουχόρ	
Λαγκών	Δαβίδ	Αρών	
Μπααραχαΐμ	Μωσέ	Μανουέλ	
Μισουλάμ	Χαΐμ	Μεναχίμ	
Μάρκου	Αλβέρτος	Μεντέζ	
Μπαχάρ-Μωσέ	Σαμουέλ	Ιακώβ	
Οβαδιά	Γιουδά	Ελιάου	
Πριζναλή	Αβραάμ	Γιοσέφ	
Πάσε	Σεμαντιώβ	Γιακώβ	
Φαΐ's	Μουσιών	Γιακώβ	
Στρούμτοα	Ισαάκ	Ιακώβ	

Γεννηθέντες το έτος 1913

Γενή	Ιζιδάρ	Λεών	
Ερρέρα	Χαΐμ	Δανιήλ	
Μπουρλά	Σαμουήλ	Ισαάκ	

Γεννηθέντες το έτος 1914

Αρδύτης	Γιασιαχιάν	Δαβίδ	
Γεχασκέλ	Αβραάμ	Μωϋ's	
Ερέρα	Λέων	Ισαάκ	
Καμπελή	Ισαάκ	Σαμουέλ	
Καμπελή	Χαΐμ	Αβραάμ	
Κοέν	Γιοσέφ	Σολομών	
Καρεμφίλ	Αβραάμ	Γιοσέφ	
Κούνιο	Γκελεδιά	Ιντό	
Κούνιο	Βικτωρ	Γιοσέφ	
Στρούμτοα	Αβραάμ	Ιακώβ	

Γεννηθέντες το έτος 1915

Αμαρίλιο	Σολομών	Γιοσέφ	
Βενιαμίν	Σολομών	Μεντέ	
Γκατένιο	Σάλτιος	Γιουδά	
Ισαάκ	Αβραάμ	Σαμπετάις	
Κοέν	Βιδάλ	Ιακώβ	
Κούνιο	Σαμπετάι	Γιοσέφ	
Μεζραχή	Γιακώβ	Σιών	
Μπααραχαΐμ	Μορδοχάις	Μανουέλ	
Σαλώμ	Μωϋ's	Χαΐμ	
Φαΐ's	Αβραάμ	Ισαάκ	

Γεννηθέντες το έτος 1916

Γκατένιο	Σαλιέλ	Δαβίδ	
Ισαάκ	Σιών	Σαμπετάι	
Καμπελή	Νεσήμ	Σαμουέλ	
Καμπελή	Μωσέ	Αβραάμ	
Καμπελή	Χαΐμ	Σαδὴ	
Λεβή	Λυών	Μποχόρ	
Μπουρλά	Ισαάκ	Σολομών	
Μεσουλαΐμ	Σολομών	Μεναχίμ	
Ρούσιω	Γιακώβ	Δαβίδ	
Ρούσω	Μανουέλ	Πενχάς	

Γεννηθέντες το έτος 1917

Γεχασκέλ	Ισαάκ	Μουσών	
Γενή	Αβραάμ	Λιών	
Γενή	Μωϋ's	Λιών	
Μπουρλά	Ισαάκ	Νισύμ	
Μάρκου	Γιοσέφ	Μεντίζ	
Κούνιο	Δαβίδ	Ιωσήφ	
Εσφόρμε	Αβραάμ	Μουσιός	

Γεννηθέντες το έτος 1918

Ισαάκ	Αβραάμ	Γκελιδιά	
Κοέν	Αβραάμ	Χαΐμ	
Χασδάπ	Γιχάν	Ισραήλ	
Καλιτερών	Σολομών	Δαβίδ	

Γεννηθέντες το έτος 1919

Καμπελή	Ισαάκ	Σαδύ	
Ρούσσω	Ισαάκ	Πενχάς	
Αμαρίλιο	Νατάν	Γιοσέφ	Όνομ. Μητέρας, Ρόζα

Γεννηθέντες το έτος 1920

Γκατένιο	Δαβίδ	Γιουδά	
Ερρέρα	Αβραάμ	Γιακώβ	
	Απώλεσε την Ελληνική Ιθαγένεια		
Κούνιο	Γκελίδ	Ισαάκ	
Μπουρλά	Αβραάμ	Γιοσέφ	
Πάλας	Κουέλυ	Χαΐμ	
Βενιαμίν	Γιουδὰς	Μαντάς	

Γεννηθέντες το έτος 1921

Ρούσου	Μωϋσιός	Πεσχάς	Απεβ. 1939
Καμπελὴς	Μηχαήλ	Σαμουήλ	Απεβ. 13-1-1933
Αμαρίγιό	Νατάν	Γιοσέφ	

Γεννηθέντες το έτος 1922

Αρδίτης	Ουζιέλ	Ησαΐα	Απεβ. το 1939
Ισαάκ	Ισαάκ	Γκελιδιά	Απεβ. το 1940
Καρπελή	Σαμουέλ	Σαδὴ	Απεβ. το 1939
Μπουρλά	Βιδάλης	Γιοσέφ	
Ματαλών	Χαΐμ	Αβραάμ	
Ναχαμά	Αβράμ	Γιακώβ	
Ερρέρα	Αβραάμ	Δαυίδ	
Κουτιέλ	Ισαάκ	Δαυίδ	Απεβ. 22-1-34

Γεννηθέντες το έτος 1923

Μπουρλά	Ζιάκ	Ισαάκ
Φαΐς	Αβραάμ	Γιακώβ

Γεννηθέντες το έτος 1924

Ερρέρας	(:)	Γιουδά	Απεβ. 1939
Ερρέρας	Ουζιέλ	Δαυίδ	Απεβ. 1935
Καρπελή	Βιδάλης	Σαμουέλ	
Λιάου	Γιουδά	Λιάου	
Ματαλών	Ηλίας	Αβραάμ	
Μισδραχὴς	Δαβίδ	Μάρκος	
Σιμαντώβ	Αβραάμ	Ιωσήφ	
Τιβέτι	Γιώσεφ	Συμεών	

Γεννηθέντες το έτος 1925

Εσφόρμες	Βιδάλης	Μουσών
Κουτιέλ	Γιοσέφ	Δαβίδ
Καρπελὴς	Ιωσήφ	Σαδὴ
Βενουζίου	Ηλιάου	Μπαροέ

Από το αρχείο Ιωσήφ Σιακκὴ αντιγράφηκαν, από την κυρία Ρίτα Γκαμπάϊ-Σιμαντώβ, τα ονόματα μελών της Σερραϊκής Εβραϊκής Κοινότητας, τα οποία δημοσιεύσαμε, σε άρθρο-αφιέρωμα στην ημέρα μνήμης των Εβραϊκής καταγωγής Σερραίων στην εφημερίδα «Η Πρόσδος» στις 4 Μαρτίου του 2003 και σήμερα, ευκαιρως, επαναδημοσιεύουμε.

Γκαλμίδη Ιάκωβο, Γκαλμίδη Αβραάμ, Κοέν Σολομών, Κοέν Ζακ, Καρπελή Πέπο, Καρπελή Ισαάκ, Φαρατζή Ισαάκ, Λαζάρ Μωύς, Σαλιέλ Συμεών, Αβαγιού Αβάν, Ρούσοο Δαβίδ, Δανιήλ Χαΐμ, Μπουρλά Αβραάμ, Ερρέρα Γιοσέφ, Μιχαήλ Μάριο, Γενή Λεών, Ιωσήφ Νισσὴμ, Ρούσοο Ισαάκ, Κοέν Δανιήλ, Μωσέ Ισαάκ, Γκατένιο Δαβίδ, Μπουρλά Τσελεμπί, Σαλιέλ Πέπο, Σαλιέλ Ααρών, Σαλιέλ Σολομών, Φαΐς Σολομών, Φαΐς Ισαάκ, Ρούσοο Εμμανουήλ, Ρούσοο Δαβίδ, Ρούσοο Αβραάμ.

Υποσημειώσεις:

1. Γέννημα Σερραίων εβραϊκής καταγωγής ο Μερκάτο Κόβο είδε το φως της ζωής στην πόλη των γεννητόρων του το 1874. Με έφερον προς την εκμάθηση ξένων γλωσσών ο Μ. Κόβο ήταν ένας αυτοδίδακτος σοφός. Οι γνώσεις του και το ήθος του τον επέβαλαν στην Εβραϊκή Κοινότητα των Σερρών, στο σχολείο της οποίας εργάστηκε ως δάσκαλος, για να προαχθεί αργότερα στη θέση του διευθυντή της Ισραηλιτικής Πανεπιστημιακής Ένωσης. Από την πόλη των Σερρών μετακόμισε στη Θεσσαλονίκη το 1908, όπου εργάστηκε στα σχολεία της εβραϊκής κοινότητας. Δίδασκε αυτή τη χρονιά ως καθηγητής των Γαλλικών και της εβραϊκής ιστορίας στο σχολείο Altheh, που ήταν ιδιωτικό σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τον ίδιο περίπου χρόνο και με αυτό το γνωστικό αντικείμενο εργάζεται στο επίσης ιδιωτικό, αλλά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχολείο Pinto. Μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και την ίδρυση της Πανεπιστημιακής Σχολής ο Μερκάτο Κόβο δίδασκε σε αυτό το Πανεπιστήμιο, το μάθημα της Εβραϊκής Ιστορίας. Ένθερμος σιωνιστής, γνώριζε μουσική, έγραφε ποίηση και θεατρικά έργα. Από το σύνολο της πνευματικής του παραγωγής μνημονεύω το θεατρικό του έργο «Αισθήρ», που παίχθηκε με ιδιαίτερη επιτυχία στην πόλη των Σερρών και της Θεσσαλονίκης, ενώ για πολλά χρόνια, η μουσική των χορωδιακών τραγουδιών του θεατρικού αυτού έργου που ο ίδιος έγραψε, ακουγόταν στην γενέτειρά του πόλη. Ο Μερκάτο Κόβο πέθανε στη Θεσσαλονίκη τον Ιούνιο του 1940. Η γυναίκα του και η μοναδική του κόρη εξοντώθηκαν στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης.
2. Από τη λέξη Sefarat που σημαίνει Ισπανία.
3. Σε πολεοδομικό χάρτη της πόλεως των Σερρών οι εβραϊκές ιδιοκτησίες ήταν χαρακτηρισμένες συμβολικά με την Επτάφωτη Λυχνία.

[Άρθρα για την Ισραηλιτική Κοινότητα Σερρών έχουν δημοσιευθεί στο περιοδικό μας στα τεύχη 48/σελ. 8, 63, 82/αφιέρωμα, 95/26, 152/13, 155/26 και 173/20].

Το Παραμύθι των «Πρωτοκόλλων»

Από τον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» (15.2.2003) μεταφέραμε τα παρακάτω που αφορούν το θέμα των «Πρωτοκόλλων» στο οποίο αναφέρεται και το άρθρο περί Χ. Φόρντ που ακολουθεί: «Στην Αίγυπτο, η κρατική τηλεόραση παρουσίασε μία τηλεοπτική σειρά, η οποία στηρίχθηκε στα λεγόμενα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών» –ένα διάσημο αντισημιτικό κατασκευάσμα του τέλους του 19ου αιώνα.

Το γεγονός προκάλεσε αντιδράσεις. Πολλοί αιγύπτιοι διανοούμενοι διαμαρτυρήθηκαν επειδή χρησιμοποιείται στην αιγυπτιακή τηλεόραση ένα κείμενο, το οποίο αποτέλεσε την αιχμή του δόρατος της ναζιστικής

και αντισημιτικής προπαγάνδας. Αντιθέτως, ο σκηνόθετης δήλωσε ότι η σειρά του αντιτίθεται στο Ισραήλ και τη σιωνιστική προπαγάνδα.

Πρέπει να απαγορευθεί η σειρά; «Απολύτως όχι. Είμαστε αντιθετοι σε κάθε μορφής λογοκρισία»(!) δήλωσε στον Τύπο ο γενικός διευθυντής της αιγυπτιακής κρατικής τηλεόρασης. Δεν γνωρίζω αν η αιγυπτιακή τηλεόραση έγινε ξαφνικά BBC, πάντως η σειρά προβλήθηκε με τη διευκρίνιση προς τους τηλεθεατές ότι «η αυθεντικότητα των Πρωτοκόλλων δεν έχει αποδειχθεί»(!) και ότι η αναφορά σε αυτά «δεν έχει την πρόθεση να θίξει τους πιστούς οιασδήποτε θρησκείας».

Ο Αντισημιτισμός του Χένρι Φορντ και οι «Απολογίες» του προς τους Εβραίους

Του κ. ΛΕΟΝ ΣΑΛΤΙΕΛ

Ο Χένρι Φορντ, ο ιδρυτής της γνωστής αυτοκινητοβιομηχανίας και εμπνευστής του «φορδισμού», της γραμμής μαζικής παραγωγής, υπήρξε και μεγάλος πολέμιος των Εβραίων στην Αμερική αλλά και σε όλον τον κόσμο. Εμφανίζεται ως ο συγγραφέας του βιβλίου «Ο Διεθνής Εβραίος», της «Βίβλου του κάθε Αντισημίτη», που επηρέασε ακόμη και το Ναζιστικό κίνημα που αναπτυσσόταν τότε στη Γερμανία. Ο Φορντ συνέβαλε στη διάδοση των πλαστών κειμένων που τιτλοφορούνται «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών» και υπήρξε μάλιστα ένα από τα τέσσερα άτομα διεθνώς –μαζί με τον Μουσολίνι– που έλαβαν βραβείο από τον Χίτλερ. Σύμφωνα με έναν μελετητή, «μέσω ενός συνδυασμού επιρροής, δύναμης και άγνοιας, (ο Φορντ) μπόρεσε να εξαπολύσει τη μεγαλύτερη και πιο καταστροφική εκστρατεία εναντίον των Εβραίων που έγινε ποτέ στις Ηνωμένες Πολιτείες». Σε αυτό το άρθρο θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε τα γεγονότα αυτά, μέσω τριών ντοκουμέντων της εποχής.

Ο Χένρι Φορντ ενώ λαμβάνει τιμητική διάκριση από τον πρόεδρο της Ναζιστικής Γερμανίας το 1938.

Ο Πόλεμος του Φορντ εναντίον των Εβραίων

Τη δεκαετία του 1920, αντισημικά άρθρα εμφανίζονται συνεχώς στην εφημερίδα ιδιοκτησίας Φορντ, «The Dearborn Independent». Σε αυτά οι Εβραίοι κατηγορούνται για όλα τα κακά του κόσμου, από την επανάσταση των Μπολσεβίκων, τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, τη δολοφονία του Αίνκολ, το αλκοόλ, μέχρι και για προσπάθεια υποδούλωσης του Χριστιανισμού και καταστροφής του Αγγλοσαξονικού τρόπου ζωής. Επιλογή τέτοιων άρθρων αποτελεί και το βιβλίο του «Ο Διεθνής Εβραίος: Το Μεγαλύτερο Πρόβλημα του Κόσμου». Το βιβλίο, που εκδόθηκε το 1923 λόγω της μεγάλης ζήτησης που είχαν τα άρθρα αυτά, έχει μεταφραστεί σε δεκάδες γλώσσες.

Τα άρθρα ουσιαστικά τα έγραφε ένας δημοσιογράφος – συνεργάτης του Φορντ, ο William J. Cameron, σε συνεργασία με τον προσωπικό γραμματέα του Φορντ, Ernest G. Liebald, σε μια εβδομαδιαία στήλη με τίτλο «Η σελίδα του κύριου Φορντ». Για την αναζήτηση υλικού κατέφευγε συχνά στα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών», παίζοντας μεγάλο ρόλο στη διάδοση του άγνωστου τότε βιβλίου σε ολόκληρη την Αμερική. Μάλιστα, ο Φορντ έφτιασε σε σημείο να χρηματοδοτεί ειδική υπηρεσία με πρώην στελέχη των μυστικών υπηρεσιών, οι οποίοι είχαν σα σκοπό να ερευνούν την προσωπική ζωή επιφανών Εβραίων με την ελπίδα να ανακαλύψουν στοιχεία που θα μπορούσαν να τους εκθέσουν. Ένας τέτοιος υπάλληλός του πήγε μέχρι την Μογγολία, σε μια προσπάθεια να βρει και τα υπόλοιπα 13(!) πρωτόκολλα.

Το πρώτο αντισημιτικό άρθρο εμφανίστηκε τον Μάιο του 1920 και η στήλη συνεχίστηκε για τα 91 επόμενα τεύχη. Η δημοσίευση τέτοιων συκοφαντιών και φερμάτων προκάλεσε την αντίδραση πλήθους κόσμου, Εβραίων και μη. Πάνω από 100 επιφανείς Αμερικάνοι πολίτες, συμπεριλαμβανοντας τον τότε Πρόεδρο των ΗΠΑ Woodrow Wilson, των πρώην Προέδρων Taft και Roosevelt, υπουργών, επιχειρηματιών, εκκλησιαστικών ηγετών και διανοουμένων, υπέγραψαν στις 16 Ιανουαρίου 1921 την ακόλουθη διακήρυξη, που έμεινε γνωστή ως «Οι Κίνδυνοι της Φυλετικής Προκατάληψης»:

Οι κάτωθι υπογράφωντες, πολίτες μη Εβραϊκής καταγωγής και Χριστιανικής πίστεως, παρακολουθούν με βαθιά λύπη και αποδοκιμασία την εμφάνιση σε αυτήν τη χώρα αυτού που μοιάζει να είναι μια οργανωμένη αντισημιτική εκστρατεία, η οποία διεξάγεται με μεγάλη ομοιότητα και συνεργασία με παρόμοιες εκστρατείες στην Ευρώπη. Λυπούμαστε υπερβολικά για τη δημοσίευση ενός αριθμού βιβλίων, φυλλαδίων και άρθρων εφημερίδων σχεδιασμένων να υποδαυλίσουν δυσπιστία και καχυποψία για τους συμπολίτες μας Εβραϊκής καταγωγής και θρησκείας -δυσπιστίας και καχυποψίας για το πόσο πιστοί και πατριώτες είναι.

Αυτά τα δημοσιεύματα, στα οποία δίδεται μεγάλη δημοσιότητα, εισάγουν στην εθνική μας πολιτική ζωή ένα νέο και επικίνδυνο πνεύμα, τέτοιο που είναι τελείως ασύμφωνο με τις παραδόσεις και τα ιδανικά μας και ανατρεπτικό του συστήματος διακυβέρνησής μας. Η έννοια του Αμερικάνου πολίτη και η Αμερι-

INDEPENDENT

Vol. 37 No.

Dearborn, Michigan, August 6, 1921

50¢ Per Copy

**And Now Leprosy
Is Yielding to Science**
Years of experimental struggle is rewarded

**Fountain Lake, the
Home of John Muir**
A story of nature's wilderness shrine

Fighting the Devil in Modern Babylon
Part of a series of articles on "The New York City Plan" by John Joseph Brown

**Jewish Jazz—Moron Music—Becomes
Our National Music**

Story of "Popular Song" Control in the United States

The Chief Justices of the Supreme Court
Only two men have held this post since the original war time appointment

**Teaching the Deaf to
Hear With Their Eyes**
How Chicago is adapting official education

**Many By-Products
From Sweet Potatoes**
Recent discoveries prove great possibilities

Εξώφυλλο της εφημερίδας του Φορντ "The Dearborn Independent", της 6ης Αυγούστου 1921. Το κύριο θέμα του τεύχους είναι: «Η Εβραϊκή Tzaz - Βλακώδης Μουσική - Γίνεται Η Εθνική μας Μουσική».

προσδιορισμό της υπηκοότητας.

Η πίστη και η φιλοπατρία των συμπολιτών μας Εβραϊκού θρησκευματος είναι ίδιες με αυτές οποιοσδήποτε τμήματος του λαού μας και δε χρειάζονται καμία προστασία από εμάς. Από την ίδρυση αυτής της Δημοκρατίας μέχρι στον πρόσφατο [Πρώτο] Παγκόσμιο Πόλεμο, άνδρες και γυναίκες Εβραϊκής καταγωγής και θρησκευματος έχουν συνεισφέρει ένα ιδιαίτερο κομμάτι στο κτίσιμο αυτού του μεγάλου έθνους και στη διατήρηση του γοήτρου και της τιμής του ανάμεσα στα έθνη του κόσμου. Δεν υπάρχει η παραμικρή δικαιολογία, επομένως, για μια εκστρατεία αντισημιτισμού σε αυτήν τη χώρα.

Ο αντισημιτισμός σχεδόν πάντα συνδέεται με την ανομία, τη βία και την αδικία. Και πάντα βρίσκεται στενά πλεγμένος με άλλες σκοτεινές δυνάμεις, κυρίως αυτές που είναι διεφθαρμένες, αντιδραστικές και καταπιεστικές.

Πιστεύουμε ότι δε θα πρέπει να αφεθεί στους άνδρες και γυναίκες Εβραϊκής πίστεως να πολεμή-

κανική δημοκρατία προκαλούνται και απειλούνται. Διαμαρτυρόμαστε ενάντια σε αυτήν την οργανωμένη εκστρατεία προκατάληψης και μισαλλοδοξίας, όχι μόνο εξαιτίας της φανεράς αδικίας ενάντια σε αυτούς που σιρέφεται, αλλά και κυρίως γιατί είμαστε πεπεισμένοι ότι αυτή είναι τελείως ασυμβίβαστη με τη λογική έννοια του Αμερικάνου πολίτη. Το λογικό επακόλουθο της επιτυχίας μιας τέτοιας εκστρατείας πρέπει αναγκαία να είναι ο διαχωρισμός των πολιτών μας με βάση φυλετικές και θρησκευτικές γραμμές, και τελικά, η εισαγωγή θρησκευτικών τεστ και κριτηρίων για τον

σουν αυτό το κακό, αλλά ότι είναι -με μια ιδιαίτερη έννοια- το καθήκον των πολιτών που δεν είναι Εβραίοι από καταγωγή ή θρησκεία. Κάνουμε επομένως μια σοβαρή διαμαρτυρία ενάντια σε αυτή την κακοήγη προπαγάνδα, και καλούμε τους συμπολίτες μας μη Εβραϊκής καταγωγής και Χριστιανικού θρησκευματος να ενώσουν τις προσπάθειές τους με τις δικές μας, με τελικό σκοπό τη συντριβή της. Συγκεκριμένα, καλούμε όλους αυτούς που διαμορφώνουν την κοινή γνώμη -τους κληρικούς και ιερείς όλων των Χριστιανικών εκκλησιών, δημοσιογράφους, δάσκαλους, εκδότες και πολιτικούς- να εναντιωθούν σε αυτήν τη μη-Αμερικάνικη και μη-Χριστιανική πολιτική.

Η Πρώτη Απολογία του Φορντ

Παρόλες τις αντιδράσεις, η έκδοση αντισημιτικών άρθρων συνεχιζόταν και η εφημερίδα έφτασε το 1924 τους 700.000 συνδρομητές, εκμεταλλευόμενη το δίκτυο των αντιπροσωπειών της Φορντ σε όλη τη χώρα, όταν η μεγαλύτερη σε κυκλοφορία εφημερίδα, η New York Daily News, είχε 750.000 τεύχη. Επτά χρόνια μετά τη δημοσίευση του πρώτου άρθρου, ένας Καλιφορνέζος επιχειρηματίας, ο Ααρών Σαπίρο, μίλησε τον Φορντ για δυσφήμιση. Ο Σαπίρο ήταν ο τρίτος Εβραίος που μίλησε τον Φορντ, αλλά ο πρώτος που κατήφερε να τον παραπέμψει σε δίκη. Ο Φορντ αρνήθηκε να καταθέσει και έφτασε μάλιστα σε σημείο να σκηνοθετήσει ένα αυτοκινητικό ατύχημα, ώστε να μην παρευρεθεί στη δίκη. Από τον φόβο κάποιου μπιόκοτatz εναντίον των αυτοκινήτων του, ο Φορντ αποφάσισε να κλείσει την υπόθεση εξωδικαστικά. Ο Louis Marshall, τότε πρόεδρος της Αμερικανο-Εβραϊκής Επιτροπής (American Jewish Committee - AJC), διαπραγματεύθηκε μια συμφωνία και ο Φορντ υποχρεώθηκε σε μια δημόσια απολογία. Το κείμενο της συμφωνίας έχει ως εξής:

Για κάποιο καιρό τώρα έχω στρέψει την προσοχή μου στη σειρά των άρθρων αναφορικά με τους Εβραίους που έχουν δημοσιευθεί στην The Dearborn Independent (TDI) από το 1920. Μερικά από αυτά έχουν αναδημοσιευτεί σε μορφή φυλλαδίου με τον τίτλο «Ο Διεθνής Εβραίος». Μολονότι και οι δύο εκδόσεις είναι ιδιοκτησία μου, είναι αυτονόητο ότι, λόγω του μεγάλου αριθμού των δραστηριοτήτων μου, ήταν αδύνατο για μένα να αφιερώσω προσωπικό χρόνο για τη διεύθυνσή τους ή να

είμαι ενήμερος για το περιεχόμενό τους. Αυτό αναπόφευκτα οδήγησε στο ότι η διεύθυνση και οι πολιτικές αυτών των εκδόσεων μεταβιβάστηκαν σε ανθρώπους που όρισα ως υπευθύνους και στους οποίους αναμφιβόλως βασίστηκα.

Προς μεγάλη μου απογοήτευση έμαθα ότι οι Εβραίοι γενικά, και ιδιαίτερα αυτοί αυτής της χώρας [ΗΠΑ], όχι μόνο απεχθάνονται αυτές τις εκδόσεις σαν να προσωθούν τον αντι-Σημιτισμό, αλλά με θεωρούν σαν εχθρό τους. Έμπιστοι φίλοι με τους οποίους συζητώ πρόσφατα, με έχουν διαβεβαιώσει με πάσα ειλικρίνεια ότι, κατά τη γνώμη τους, ο χαρακτήρας των κατηγοριών και των υπαινιγμών εναντίον των Εβραίων, τόσο σε προσωπική όσο και συλλογική βάση, που περιέχονται σε πολλά από τα άρθρα που έχουν κυκλοφορήσει περιοδικά στο TDI και έχουν αναδημοσιευτεί στα προαναφερόμενα φυλλάδια, δικαιολογεί πλήρως την αγανάκτηση που αισθάνονται για μένα Εβραίοι σε όλον τον κόσμο, εξαιτίας της πνευματικής οδύνης που δημιουργήσαν οι αδικαιολόγητες προσβολές προς αυτούς.

Αυτό με έχει οδηγήσει να στρέψω την προσωπική μου προσοχή σε αυτό το θέμα, με σκοπό να εξακριβώσω την ακριβή φύση αυτών των άρθρων. Ως αποτέλεσμα αυτής της έρευνας, ομολογώ πως είμαι βαθύτατα ταπεινωμένος που αυτή η εφημερίδα, που προορίζεται να είναι εποικοδομητική και όχι καταστροφική, έχει γίνει το μέσο για την επανακυκλοφορία πλαστών μυθευμάτων, για να δοθεί αξία στα αποκαλούμενα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών, που έχουν αποδειχθεί -όπως μαθαίνω- καταφανής πλαστογραφίες, και για τον ισχυρισμό ότι οι Εβραίοι συμμετέχουν σε μια συνωμοσία για να ελέγξουν το κεφάλαιο και τις βιομηχανίες του κόσμου, εκτός του ότι διαπράττουν πολλά αδικήματα εις βάρος της σεμνότητας, της δημόσιας τάξης και των καλών ηθών. Αν είχα εκτιμήσει έστω τη γενική φύση, για να μην αναφέρω τις λεπτομέρειες, αυτών των λεγομένων, θα είχα απαγορεύσει την κυκλοφορία τους χωρίς μιας στιγμής δισταγμό, γιατί είμαι πλήρως ενήμερος των αρετών του Εβραϊκού λαού σαν συνόλου, της προσφοράς αυτών και των προγόνων τους για τον πολιτισμό και την ανθρωπότητα με την ανάπτυξη του εμπορίου και της βιομηχανίας, για τη σοβαρότητα και τη φιλοπονία τους, τη φιλανθρωπία τους, και το ανιδιοτελές ενδιαφέρον τους για τη δημόσια ευημερία. Φυσικά υπάρχουν μαύρα πρόβατα σε κάθε κοπάδι, όπως υπάρχουν και σε ανθρώπους όλων των φυλών, πίστεων και εθνικο-

τήτων που είναι κατά καιρούς διεφθαρμένοι. Είναι λάθος, όμως, να κρίνεις ένα λαό από λίγα άτομα, και συνεπώς συμμετέχω στην καταδίκη χωρίς περιστροφές συλλήβδην όλων των επιθέσεων και αποδοκιμασιών.

Αυτοί που με γνωρίζουν μπορούν να είναι μάρτυρες στο ότι δεν είναι στη φύση μου να επιφέρω προσβολή και πόνο σε κανέναν, και ότι προσπάθειά μου είναι να ελευθερώσω τον εαυτό μου από προκαταλήψεις. Εξαιτίας αυτού, ειλικρινά ομολογώ ότι έχω σκαριστεί σε μεγάλο βαθμό ως αποτέλεσμα της μελέτης και εξέτασής μου των αρχείων της TDI και των φυλλαδίων με τον τίτλο «Ο Διεθνής Εβραίος». Το θεωρώ ως υποχρέωσή μου, ως έντιμου ανθρώπου, να επανορθώσω για το κακό που έγινε στους Εβραίους ως συνανθρώπους και αδελφούς, ζητώντας τη συγχώρεσή τους για το κακό που άθελά μου έπραξα, ανακαλώντας όσο μπορώ τα ψέματα που αναφέρθηκαν σε αυτές τις εκδόσεις, και δίνοντάς τους την ανεπιφύλακτη διαβεβαίωση ότι από εδώ και πέρα μπορούν να αποβλέπουν σε μένα για φιλία και καλή θέληση.

Είναι απαραίτητο να προσθέσω ότι τα φυλλάδια τα οποία έχουν διανεμηθεί σε όλη τη χώρα και σε ξένες χώρες θα αποσυρθούν από την κυκλοφορία, ότι με κάθε δυνατό τρόπο θα γνωστοποιήσω ότι έχουν την απόλυτη αποδοκιμασία μου, και ότι εφεξής το TDI θα διευθύνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε άρθρα που να αναφέρονται σε Εβραίους δε θα ξαναεμφανιστούν στις στήλες του.

Τελειώνοντας, θέλω να προσθέσω ότι αυτή η δήλωση έγινε με δικιά μου πρωτοβουλία και εξολοκλήρου για το συμφέρον της δικαιοσύνης και νομιμότητας και σύμφωνα με αυτό που θεωρώ ως ιερό καθήκον μου σαν ανθρώπου και σαν πολίτη.

Henry Ford [υπογραφή]

Dearborn, Μισσιγκαν

30 Ιουνίου 1927

Ο Φορντ έκλεισε την εφημερίδα του τον Δεκέμβριο του 1927. Αργότερα ισχυρίστηκε ότι η υπογραφή του στη συμφωνία με τον Marshall ήταν πλαστή, ή ότι υπέγραψε το κείμενο χωρίς να το διαβάσει. Γεγονός είναι πάντως ότι πολλοί αμφισβητούν τη «μετάνοια» του Φορντ.

Το 1938 έλαβε τη διάκριση του Τάγματος του Γερμανικού Αιτού πρώτης τάξης της Ναζιστικής Γερμανίας. Την ίδια χρονιά, ο Φορντ άνοιξε εργοστάσιο συναρμολόγησης φορτηγών στο Βερολίνο, ο πραγματικός

σκοπός του οποίου, σύμφωνα με την υπηρεσία πληροφοριών του Αμερικάνικου στρατού, ήταν να κατασκευάζει οχήματα μεταφοράς στρατιωτών για τη Βέρμαχτ.

Η Δεύτερη Απολογία του Φορντ

Ο Φορντ εξέφρασε ακόμη μια φορά δημόσια την αντίθεσή του προς την κυκλοφορία του «Διεθνής Εβραίους», μετά την είσοδο της Αμερικής στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο εναντίον της Γερμανίας, και κυρίως μετά το βομβαρδισμό του Pearl Harbor. Το 1942 απέστειλε την εξής επιστολή στον πρόεδρο της Επιτροπής κατά της Δυσφήμισης (Anti-Defamation League-ADL) Sigmund Livingston:

Εταιρεία Αυτοκινήτων Φορντ
Εργοστάσιο Rouge
Dearborn, Μισσιγκαν

7 Ιανουαρίου 1942

Αγαπητέ κύριε,

Στην παρούσα εθνική και διεθνή επείγουσα κατάσταση, θεωρώ σημαντικό να ξεκαθαρίσω μερικές γενικές παρανοήσεις σχετικά με τη στάση μου απέναντι στους συμπολίτες μου Εβραϊκής πίστεως. Δεν επιδοκιμάζω ούτε υποστηρίζω, άμεσα ή έμμεσα, οποιαδήποτε κίνηση που θα προκαλούσε ανταγωνισμό ενάντια στους Εβραίους συμπολίτες μου. Θεωρώ ότι η μισαλλοδοξία που επικρατεί για αρκετό διάστημα στη χώρα αυτή ενάντια στον Εβραίο, προσφέρει ιδιαίτερα κακή υπηρεσία στη χώρα μας, και στην ειρήνη και ευημερία της ανθρωπότητας.

Την ώρα της απόσυρσης από μέρους μου συγκεκριμένων εκδόσεων σχετικά με τον Εβραϊκό λαό, ως αποτέλεσμα της οποίας έπαυσα την κυκλοφορία της "The Dearborn Independent", κατέστρεψα αντίγραφα κειμένων γραμμένα από ανθρώπους που είχαν σχέση με την εφημερίδα αυτή. Έκτοτε, δεν έχω δώσει καμία άδεια ή έγκριση σε οποιονδήποτε να χρησιμοποιεί το όνομά μου σαν υποστηρικτή οποιασδήποτε τέτοιας έκδοσης, ή να αναφέρομαι ως ο συγγραφέας της.

Είμαι πεπεισμένος ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερη διαφοροποίηση μεταξύ των Εβραίων από ότι μεταξύ άλλων κατηγοριών πολιτών. Είμαι επίσης πεπεισμένος ότι η υποκίνηση για τη δημιουργία μίσους ενάντια στον Εβραίο ή κάθε άλλη εθνότητα ή θρησκεία

τική ομάδα, έχει χρησιμοποιηθεί για να διαιρέσει την Αμερικανική κοινωνία μας και να εξασθενήσει την εθνική μας ενότητα.

Σθεναρά παροτρύνω όλους τους συμπολίτες μου να μην προσφέρουν καμία βοήθεια σε καμία οργάνωση που σαν σκοπό έχει να εγείρει εχθρότητα εναντίον οποιασδήποτε ομάδας. Ειλικρινής μου ελπίδα είναι ότι τώρα σε αυτή τη χώρα και σε ολόκληρο τον κόσμο, όταν αυτός ο πόλεμος θα τελειώσει και η ειρήνη θα επανέλθει, το μίσος προς τον Εβραίο, κοινώς γνωστό ως αντισημιτισμός, και μίσος ενάντια κάθε άλλης εθνικής ή θρησκευτικής ομάδας, θα πάψει για πάντα.

Με τιμή,

Χένρι Φορντ

Ford Motor Company

HOUSE PLANT
DEARBORN, MICHIGAN

Mr Sigmund Livingston
160 North LaSalle Street
Chicago, Illinois

January 7 1942

Dear Sir:

In our present national and international emergency, I consider it of importance that I clarify some general misconceptions concerning my attitude toward my fellow-citizens of Jewish faith. I do not subscribe to or support, directly or indirectly, any agitation which would promote antagonism against my Jewish fellow-citizens. I consider that the hate-mongering prevalent for some time in this country against the Jew, is of distinct disservice to our country, and to the peace and welfare of humanity.

At the time of the retraction by me of certain publications concerning the Jewish people, in pursuance of which I ceased the publication of "The Dearborn Independent," I destroyed copies of literature prepared by certain persons connected with its publication. Since that time I have given no permission or sanction to anyone to use my name as sponsoring any such publication, or being the accredited author thereof.

I am convinced that there is no greater dereliction among the Jews than there is among any other class of citizens. I am convinced, further, that agitation for the creation of hate against the Jew or any other racial or religious group, has been utilized to divide our American community and to weaken our national unity.

I strongly urge all my fellow-citizens to give no aid to any movement whose purpose it is to arouse hatred against any group. It is my sincere hope that now in this country and throughout the world, when this war is finished and peace once more established, hatred of the Jew, commonly known as anti-Semitism, and hatred against any other racial or religious group, shall cease for all time.

Sincerely yours,

Henry Ford

Το κείμενο της δεύτερης απολογίας του Φορντ προς τον Πρόεδρο της Επιτροπής κατά της Δυσφήμισης Sigmund Livingston.

φημίσεις. Είναι αμφίβολο πάντως αν ποτέ η Εβραϊκή κοινότητα θα μπορούσε να τον συγχωρέσει για τα δεινά που έφερε στον Εβραϊκό λαό και στην ίδια την αλήθεια.

νερή ακόμη και στις μέρες μας.

Ο Φορντ πέθανε το 1947, μάλλον αμετανόητος. Καμία από τις απολογίες του δεν θεωρούνται γνήσιες και χρησιμοποιήθηκαν ως τεχνάσματα για δικούς του προσωπικούς σκοπούς. Η εταιρεία του βέβαια εξελίχθηκε σε κολοσσό και προσπάθησε να απομακρυνθεί από τα αντισημιτικά του γραπτά. Εκτοτε η οικογένεια Φορντ και η Εταιρεία Φορντ έχουν υποστηρίξει μια σειρά από Εβραϊκούς σκοπούς και το Κράτος του Ισραήλ. Το 1997 για παράδειγμα η Εταιρεία Φορντ υποστήριξε εξολοκλήρου την πρώτη προβολή στην Αμερικανική τηλεόραση της «Λίστας του Σίντλερ», που προβλήθηκε χωρίς δια-

Επίλογος

Ο Χένρι Φορντ ήταν ένας μεγάλος εφευρέτης και κατασκευαστής, πρωτοπόρος για την εποχή του. Για το μεγαλύτερο μέρος του αιώνα ο Χένρι Φορντ ήταν ανάμεσα στους ανθρώπους με τη μεγαλύτερη επιρροή σε όλον τον κόσμο. Μάλιστα, το 1920, σε έρευνα μεταξύ Αμερικανών φοιτητών, ο Φορντ είχε ψηφιστεί τρίτος σε μια λίστα με τους σημαντικότερους ανθρώπους που είχαν ποτέ ζήσει, μετά τον Χριστό και τον Ναπολέον.

Παράλληλα, όμως, ο Φορντ ήταν ένα άτομο με πολύ συντηρητικές απόψεις, γεμάτο προκαταλήψεις και στερεότυπα. Οι απόψεις αυτές, προερχόμενες από μια σημαντική προσωπικότητα της εποχής με μεγάλο κύρος, έγιναν αρκετά διαδεδομένες, αφήνοντας μια άσχημη κληρονομιά μισαλλοδοξίας και φανατισμού, που είναι φα-

Τα ιστορικά στοιχεία του παραπάνω άρθρου προέρχονται από τον δικτυακό τόπο της Επιτροπής κατά της Δυσφήμισης Anti-Defamation League (ADL) http://www.adl.org/special_reports/ij/intro.asp και του άρθρου του Jonathan R. Logsdon, "Power, Ignorance and Anti-Semitism: Henry Ford and His War on Jews", *The Hanover Historical Review*, Volume 7, Spring 1999, στη διεύθυνση http://history.hanover.edu/hhr/99/hhr99_2.html. Η επιστολή του Φορντ του 1927 προέρχεται από το αρχείο της American Jewish Committee (AJC) και αυτή του 1942 από τον δικτυακό τόπο του ADL. Η διακήρυξη «Οι Κίνδυνοι της Φυλετικής Προκατάληψης» δημοσιεύτηκε στους *New York Times* στις 16 Ιανουαρίου 1921. Η μετάφραση και των τριών κειμένων είναι του συγγραφέα.

Αντιρατσισμός και Λογοτεχνία

Του κ. ΙΩΑΝΝΗ ΠΛΕΜΜΕΝΟΥ

Ανάμεσα στους πιο αντιπροσωπευτικούς αντιρατσιστές συγγραφείς πρέπει να συγκαταλεγεί και ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης (1851-1911), παρ' όλο που θεωρείται από κύκλους παπαδιαμαντολόγων εκφραστής του ελληνοκεντρισμού και του ελληνοχριστιανικού ιδεώδους. Το πιο αντιρατσιστικό διήγημα του Παπαδιαμάντη είναι «Ο αντίκτυπος του νου», που αποτελεί το κύκνειο άσμα του, αφού γράφτηκε στα τέλη του 1910, δηλαδή έναν-δύο μήνες πριν από τον θάνατό του. Το σκηνικό της ιστορίας είναι μια αθηναϊκή ταβέρνα των αρχών του 20ού αιώνα και ήρωες είναι τρεις φίλοι διαφορετικής εθνικότητας: ο Εβραίος Σάλβο, ο Ιταλός Ανιόνιο Αλμπέργκο και ο Έλληνας Λύσανδρος Παπαδιονύσης, τον οποίο κάποιοι κριτικοί έχουν ταυτίσει με τον ίδιο τον Παπαδιαμάντη.

Οι τρεις φίλοι περιγράφονται από τον συγγραφέα ως «αχώριστοι» έχοντας βρει ως κοινό «γνώρισμά» τους την ελληνική κουζίνα και μάλιστα την «μεγάλην κλίσιν εις τα γιουβέτσια»! Δεν πρέπει να είναι τυχαίο ούτε ότι τον Εβραίο Σάλβο τον φώναζαν, επί το ελληνικότερον, Σάββα ούτε ότι ο Ιταλός, που καταγόταν από την Καϊάνη της Σικελίας, είχε αποκτήσει στα μάτια του Λύσανδρου «ηλιοκαή ελληνοϊταλικήν όψιν»!

Χωρίς καμία θρησκευτική ή φυλετική προκατάληψη ο Παπαδιαμάντης περιγράφει τους τρεις φίλους να κάνουν «μαζί Χριστούγεννα αλά φράγκα, Πρωτοχρονιάν αλά νόβα, καρναβάλια αλά ιταλιάνα κτλ. Και πάλιν μαζί έκαμαν Χριστούγεννα αλά γκρέκα. Αϊ-Βασίλην αλά βέκια κι Απόκρηες. Κατόπιν πάλιν Πάσχα αλά φράγκα. Πάσχα αλά γκρέκα, μαζί πάντοτε».

Και όμως η φιλία αυτή επέτρωτο να περάσει μια μεγάλη δοκιμασία εξ αφορμής του θανάτου μιας νεαρής Ελληνίδας στην Κέρκυρα, που αποδόθηκε από τον Τύπο της εποχής σε Εβραίους. Ο φόνος αυτός εντάσσεται στα αντίποινα των σφαγών των Εβραίων της Κέρκυρας από τον φανατισμένο όχλο που αποδοκιμάστηκαν από τη διεθνή κοινή γνώμη. Οι Εβραίοι είχαν κατηγορηθεί από τον Πολυλά επειδή δεν του είχαν πάρει εκλογική υποστήριξη. Ο Παπαδιαμάντης βάζει τον ιδιοκτήτη του Εβραίου Σάλβο να τον πειάει στον δρόμο επειδή του χρωστούσε δύο ενοίκια και τον τε-

λευταίο να καταφεύγει στον Ιταλό φίλο του. Κάποιοι όμως φανατισμένοι αντισημίτες βάζουν φωτιά στο σπίτι του Ιταλού από τη μεριά του δωματίου όπου εφίλοξενείτο ο Εβραίος αναγκάζοντάς τον να απομακρυνθεί.

Όταν μετά από αρκετό καιρό ο Λύσανδρος συναντά τον εβραίο φίλο του, ο τελευταίος, για να τον ξανακερδίσει, του διηγείται την ιστορία της διάσωσης ενός έκθετου βρέφους ελλήνων γονέων από τη μητέρα του. «Αν ήταν αλήθεια αυτό που τους κατηγορούν τους Εβραίους, η μητέρα μου δεν θα παρέδιδε το παιδί εκείνο στη δημαρχία» σχολιάζει ο Εβραίος. Το διήγημα τελειώνει με την αποκάλυψη ότι η δόθεν δολοφονημένη νεαρά της Κέρκυρας δεν ήταν καν Ελληνίδα αλλά Εβραία, και μάλιστα ανιψιά του Σάλβο, την οποία βίασαν και σκότωσαν! Στο άκουσμα αυτό ο Λύσανδρος παραμένει αμίλητος για αρκετά δευτερόλεπτα «εν άκρα απορία και αμηχανία», για να κοιτάξει κατάματα τον αναλυμένο σε δάκρυα Εβραίο και να ψελίσει: «Μήπως οι Εβραίοι δεν είναι άνθρωποι; Ιδού, ο άνθρωπος αυτός κλαίει!».

Είναι προφανές ότι έργα σαν τον «Αντίκτυπο του νου» του Παπαδιαμάντη πρέπει να διδάσκονται συστηματικά στα σχολεία μας, να διαβάζονται πιο συχνά από τους μεγαλύτερους και να γίνονται οδοδείκτες της πορείας των σύγχρονων Ελλήνων.

[Ο κ. Ιωάννης Πλεμμένος διδάσκει Μουσική Αγωγή στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το παραπάνω κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο του στο «Βήμα», 16.11.2003].

Ο Παπαδιαμάντης περί Εβραίων

Σε συνέχεια των παραπάνω προσθέτουμε ότι ο γνωστός συγγραφέας κ. **Σαράντος Καργάκος**, στο βιβλίο του «Η πολιτική σκέψη του Παπαδιαμάντη» (Εκδόσεις Αρμός, 2003, σελ. 38) αναφέρει ότι το τελευταίο διήγημα της ζωής του Αλ. Παπαδιαμάντη, με τίτλο «Ο αντίκτυπος του νου», τελειώνει με την καταπληκτική καταπελκτική φράση: «**Μήπως οι Εβραίοι δεν είναι άνθρωποι; Ιδού, ο άνθρωπος αυτός κλαίει.**».

Κατά τον κ. Καργάκο «Ίσως η παραπάνω να είναι η τελευταία της ζωής του Παπαδιαμάντη γραμμή».

Στο Κάστρο το θρακιώτικο, που γεννήθηκα, ζούσαν απ' τα παλιά τα χρόνια, σε χωριστούς μαχαλάδες, πολλά έθνη (Ρωμιοί, Εβραίοι, Αρμένηδες, Τούρκοι). Οι πιο παλιοί και πιο πολλοί ήταν οι Έλληνες, μαζεμένοι γύρω απ' τη Μητρόπολη, πάνω στον Καλέ (φρούριο) οι πιότεροι,

σαν αιτόπουλα μεσ' στη φωλιά κι αϊτός ήταν ο δεσπότης. Με τις εκκλησιές τους, τα μετόχια τους, τα συνάφια τους, τη δημογεροντία τους, τα σχολεία τους, κρατούσαν, με τη δύναμη της πίστης, "τα ιερά και τα όσια" του ελληνοχριστιανικού τους πολιτισμού.

Οι Αρμένηδες, παλιοί κι αυτοί Καστρινοί, πιο χαμηλότερα, στις πλαγιές του Καλέ, με μια παρόμοια οργάνωση, με τη δικιά τους όμως γλώσσα και τη δικιά τους εκκλησιά, του Αϊ-Γιώργη του Παλαιοκαστρίτη, όπου στέφθηκε βασιλιάς ο Ιωάννης ο Καντακουζηνός, έμοιαζαν σαν πρώτα μας ξαδέφρια. Κάθε Μεγάλη Παρασκευή αντάμωναν οι δυο επιτάφιοι, ο ελληνικός κι ο αρμένικος, μπροστά στο αρμένικο σχολειό, κι εκεί πάνω στα σκαλοπάτια του σχολειού έψελναν τα εγκώμια και το ίδιο ευαγγέλιο ο δικός μας ο δεσπότης κι ο παπάς των αρμένικων, ο καθένας στη γλώσσα του. Η συναδέλφωση αυτή θα μου μείνει αξέχαστη. Ήταν μια πολύ συγκινητική στιγμή. Μας ένωνε η κοινή πίστη στη Θρησκεία του Χριστού.

Οι Τούρκοι ήταν επιλωμένοι γύρω απ' το Κάστρο, στα πεδινά μέρη, στις όχθες του Κιζίλ-Νιερέ, με τα καραγάτσια και τις σουπιές, τα στενά σοκάκια τους, τα σπύτια με τα καθαλωτά παραθύρια, τα τζαμιά με τους μιναρέδες και τους μουεζίνηδες, που ξελαρυγγίζονταν κάθε τόσο με το πρόσωπο στραμμένο κατά τον ουρανό, τις απαλές ανοιχτές και τον αντίχειρα πίσω απ' τ' αυτιά. Δεν ήταν όλοι τους κακοί, Γω τους γνώρισα, όταν ήρθε το ελληνικό, σκλάβους και ταπεινωμένους. Ήταν άνθρωποι σαν και μας, με τις καλοσύνες και τις κακιές τους, με τους κηπούς και τα βόσκανά τους.

Τέλος, σ' έναν άλλο μαχαλά, σε πλαγιά του Κάστρου, ζούσαν οι Οβραίοι (Ουβροί, Γιαχουνιήδες), περιούσιος λαός του Κυρίου, απόφοιτοι απόγονοι του Αβραάμ, του Ισαάκ και του Ιακώβ, με τη σπανιόλικη γλώσσα τους, γιατί ήρθαν στην κραταιά Οθωμανική Αυτοκρατορία απ' την Ισπανία, γύρω στα 1500 μ.Χ., κυνηγημένοι απ' την Ιερή Εξέταση.

Οι γέροι, γυναίκες κι άντρες, τους θυμούνται πολύ καλά, φορούσαν τις παλιές σπανιόλικες φορεσιές (μακριούς χιτώνες με χοντρές ρίγες), είχαν γένια μακρουλά και ιδιόμορφα ή και μπαμπιλί (υπογένειο), σαν κάποιους πίνακες

του Γκρέκο και του Γκόγια. Είχαν δικό τους σχολειό μεγαλόηχο, μάθαιναν ελληνικά και γαλλικά, είχαν ραβίνο και δασκάλους φοιτημένους. Είχαν την Alliance Française (γαλλική σχολή), όπου πήγαιναν κι ελληνόπουλα. Ήταν πολιτισμένοι και προσδευτικοί. Οργάνωναν συχνά χοροεπεριόδους και καλλιτεχνικές γιορτές. Είχαν μια μεγάλη Χάβρα, με μεγάλο αυλόγυρο και πολύχρωμα βιτρώ, και γύρω-γύρω είχαν τα σπύτια τους. Όταν περνούσα μικρός από εκεί, τις ανοιξιάτικες μέρες και μοσχοβολούσαν οι πασκαλιές και οι ακακίες, άκουα τις όμορφες Εβραισοπούλες, με τα φλιντινιά χέρια, με τα εβένινα μαλλιά, και τα μεγάλα μαύρα αμυγδαλωτά μάτια, να τραγουδούν παθητικά, σπανιόλικά τραγούδια. Στην αγορά ήταν απ' τους πρώτους, Μπακάληδες, μπεζάζηδες, ιαρουχάδες και προπαντός σαράφηδες. Στο τελευταίο τούτο επάγγελμα ήταν μοναδικοί, κρατούσαν τα πρωτεία. Από τότε που τους ξερίζωσαν, μέσα σε μια βραδιά, τα ναζιστικά αγρίμια του Χίτλερ, και δεν ξαναγύρισαν πια οι πιότεροι, το επάγγελμα του σαράφη έλειψε στο Κάστρο. Ήταν αποκλειστικά οβραϊκό.

Απ' τους Οβραίους σαράφηδες του Κάστρου, θυμούνται πιο ζωηρά δυο -τον Ζοζέφ Αλκαμπές και τον Σιμών Αλκαλάι. Τα ονόματά τους ήταν αρχαία εβραϊκά, βιβλικά, τα επίθετά τους όμως σπανιόλικά, από πόλεις μικρές και μεγάλες της Ισπανίας. Είχαν επίθετα Τζήβρε, Τολέδο, κι άλλα τέτοια.

Ο πρώτος είχε το σαράφικό του, ολάκερο μαγαζί σε μια μικρή τράπεζα, σε χρηματομεσιτικό γραφείο της Αθήνας, δίπλα στον παλιό, μα μεγάλο φούρνο του Νικόλα του Νιρεμοίση, που έβγαζε το ταΐνι για τους φαντάρους του συνοριακού τομέα Έβρου, που ήταν πιο πάνω, σ' ένα τεράστιο κηριακό συγκρότημα, μεγαλόηχο, το τούρκικο λεγόμενο σχολειό, που κήκε το 1935. Έπιανε δέκα στρέμματα τόπο, με γραφεία, αποθήκες ρουχισμού και πυρομα-

χικών, νοσοκομεία, επιμελητείες και τα ρεστώ. Ολάκερη μικρή πολιτεία, καύχημα του Κάστρου. Μπροστά στο μαγαζί του είχε κρεμάσει ο Ζοζέφ μια μεγάλη ωραία ταμπέλα, ζωγραφισμένη καλλιτεχνικά απ' το Σουφλιώτη αγιογράφο Απόστολο Παπαποστόλου, με ωραία ζωηρά χρώματα κι όμορφες σκιές, σαν ανάγλυφο, κι έγραφε: Αργυραμοιβέιον, Ιωσήφ Αλκαμπές.

Είχε το μαγαζί του Ζοζέφ μια τεράστια βιτρίνα με ελληνικά και ξένα χαρτονομίσματα (δολάρια, στερλίνες κ.λπ.), καθώς και ντιούμπλες ολόχρυσες αυστριακές, φλουριά κοιτανινάτα και πενιόλιρα, λίρες Σουλτάν-Ρεσάι, Σουλτά-Μετζήτ και Βικτωρίας, ζώνες ασπρόμαυρες βυζαντινές με πόρνες από δικέφαλο αϊτό, που τις φορούσαν στα πανηγύρια οι αρχοντοχωριατοπούλες, βραχιόλια χρυσά κι ομολογίες και τίτλους κάθε λογής. Ενεχυροδανειστήριο, κουγιουμτζίδικο μαζί κι σαράφικο.

Ο Ζοζέφ κοντόχοντρος, κατακόκκινος σαν κούρκος, με τριποδιλωμένο πίσω το λαιμό από το πάχος, όμως οβέλιος, ομιλητικός κι ασκίνητος, χαλούσε λίρες κι ομολογίες τάχα στην τρέχουσα τιμή και με μια παχυλή προμήθεια, δολάρια και ξένα χαρτονομίσματα, πουλούσε κι αγοράζε τίτλους, δαχτυλίδια, ρολόγια, κοσμήματα, πάντα με τ' αζημίωτο. Έρμαιναν στο σαράφικο του Τούρκοι, Έλληνες, Αρμένιδες, Οβραίοι, αλλά προπαντός Έλληνες χωριανοί, που 'χαν ανάγκη από λεφτά για ν' αγοράσουν τ' αλεύρι που τους σώθηκε ή τα μπακάλικά, που χρειάζονταν, και ξεπουλούσαν όσο-όσο τα χρυσαικά τους -μπουρλιές από ντιούμπλες μεγάλες ολόχρυσες αυστριακές, ασπρόμαυρες βαριές σκαλιστές ζώνες, και τούρκικες λίρες. Επειδή όλοι τους ήταν άνθρωποι απλοϊκοί κι αγράμματοι, ο Ζοζέφ τους γελούσε πάντα και τους τα 'παίρνε φτηνά, μισοτιμής και πιο κάτω, ανάλογα με τις ανάγκες και την περίπτωση, που βρισκότουσαν, και που με τρόπο κατάφερνε να μάθει.

Σιγά-σιγά ο Ζοζέφ απόκτησε λεφτά, έκαμε περιουσία, έχτισε σπίτι κι αποθήκη με γιαχανά. Ήταν παντρεμένος κι είχε μια κόρη υιοθετημένη, τη Ρόζα, μια ντροπαλή κοκκινόμαλλα Εβραίοπούλα, με καφετιές μικρές πρέκνες πάνω στα χέρια και στο λεπτό ροδαλό της πρόσωπο. Ήταν γαλανομάτα, με γυριστή μύτη, μάλλον άσχημη, αλλά καλή, πολύ καλή. Το χρώμα της επιδερμίδας της ήταν σαν το χρώμα του γαλλικού αυγού. Η Ρόζα πήγαινε στο γυμνάσιο κι ήταν μελετηρή και καλή μαθήτριά. Ήταν απ' τις πρώτες μαθήτρίες στις τρεις πρώτες τάξεις του γυμνασίου, αργότερα την ξεπέρασαν άλλες. Ίσως γιατί είχε πολλή μνήμη (στις μικρές τάξεις έχει πέραση η αποστήθιση), αλλά μικρότερη φαντασία και κρίση (που χρειάζεται στις εκθέσεις κρίσης και στη γεωμετρία και στην άλγεβρα, που διδάσκονται αργότερα). Όταν τελείωσε το γυμνάσιο, ο Ζοζέφ την πάντρεψε μ' ένα Σαλονικιό δικηγόρο, Οβραίο κι αυτόν,

που του μοιάζε καταπληκτικά στο μπόι, στο σκαρί και στο πρόσωπο. Μόλις έκαμαν το γάμο, εγκαταστάθηκε κι αυτός στο Κάστρο σα σόγαμπος.

Για το Ζοζέφ άκουσα απ' τον πατέρα μου το παρακάτω πραγματικό περιστατικό:

Όταν το 1922 έγινε η μικρασιατική καταστροφή, οι Έλληνες της Ιωνίας, με τα καράβια, όσοι πρόλαβαν, κατέφυγαν στον Πειραιά, στην παλιά Ελλάδα. Οι Έλληνες όμως του Πόντου και της Θράκης, περνώντας Βόσπορο και Έβρο, άλλοι με τους αραμπάδες κι άλλοι με τα καΐκια, κατέφυγαν στη δυτική Θράκη και τη Μακεδονία, και πολλοί απ' αυτούς εγκαταστάθηκαν στο Κάστρο μας. Έτσι ενισχύθηκε πιο πολύ το ελληνικό στοιχείο στις πόλεις και στα χωριά της Βόρειας Ελλάδας. Ένας απ' αυτούς τους πρόσφυγες ήταν κι ο ταχυδρομικός διανομέας Σιέργιος Νεραντζούδης, απ' το Κωστί του Ουζούν-Κιοπού (Μακράς Γέφυρας), στενός οικογενειακός φίλος του Ζοζέφ, γιατί πολλές φορές ο δεύτερος είχε φιλοξενηθεί στο σπίτι του πρώτου. Μόλις έφτασε στο Κάστρο, κυνηγημένος απ' τους Τούρκους, έτρεξε να επισκεφτεί τον οικογενειακό του φίλο Ζοζέφ στο σαράφικό του, για να τον δει και να τον και-ρετήσει. Ο Ζοζέφ ωστόσο, επειδή φοβήθηκε μήπως ο Σιέργιος του ζητήσει τίποτα δανεικά λεφτά, κονάκι κι άλλες εξυπηρέτησεις, σαν πρόσφυγας που ήταν, και πιστεύοντας πως δεν θα 'χε πάρει μαζί του χρήματα κι άλλα χρυσαικά, εξαιτίας της ξαφνικής φυγής του, κοιμήθηκε και καμώθηκε πως τάχα δεν τον γνώριζε καθόλου.

- Καλημέρα μουσιού-Ζουζέφ, τι γίνισι; του 'πε ο Σιέργιος.

Ο Ζοζέφ άνοιξε διάπλατα τα μεγάλα, γαλανά του μάτια, γεμάτος απορία, σαν να τον αντίκρυζε τάχα για πρώτη του φορά, και δεν απάντησε.

- Δε μι θυμάσαι μουσιού-Ζουζέφ; Ξανάπε ο Σιέργιος. Είμι ου Σιέργιους, ου γιος τ' Ντιαν-Ασιρου, τ' Νιραντζούδ', η' του Κουσι. Δε μι γνωρίζεις;

- Του Ντιαν-Ασιρου του Νιρατζού; Ντε σε γρουνίζου μιντι μ' χίς, καν-κατόλου!... Πουτές ντε σι είντια (είδα), πουτές ντε σι αντίκρυσ!... Αμα (αλλά) τι τέλς (θέλεις) 'που τι μένα; είπε με τη συρτή, μελωδική, σπανιόλικη προφορά των Οβραίων.

Οι Οβραίοι, οι Αρμένιδες (Αρμενίοι), κι οι Τούρκοι μιλούσαν τα ελληνικά του Κάστρου (τη ντοπολαλιά) κάθε φυλή με τη δικιά της προφορά, με το δικό τους ιδίωμα. Τα ρωμέτικα των Οβραίων, των Αρμένιδων και των Τούρκων είχαν μεγάλη διαφορά μεταξύ τους. Επίσημη γλώσσα της αγοράς, και στα παιδικά μου ακόμα χρόνια, εξακολουθούσαν να 'ναι τα τουρκικά. Σιγά-σιγά όμως άρχισαν να κυριαρχούν τα ελληνικά, προπαντός μετά τον ερχομό και την εγκατάσταση της ελληνικής εξουσίας.

Ο Σιέργιος στενοχωρημένος πολύ, αλλά και ψυλλασμένος, θέλοντας να εξηγήσει τη στάση του Οβραίου σαράφη, σκέφτηκε να μεταχειριστεί το κόλπο της συναλλαγής, να παραστήσει δηλαδή το μουστερή.

- Τι θέλου, είπες; Να!... Έχου απάνου μ' καμιά κατοστή χρυσές λίρες, κι θέλου να τ'ς κάμου δραχμές, ν' αγοράσου κάνα σπιτί, να βάλου μέσα του κιράλι μ'!...

Δεν έλεγε ψέματα. Είχε φέρει μαζί του, μέσα στο πέτσινο κεμέρι, που 'χε ζωσμένο στη μέση του, καμιά κατοστή λίρες περισσεύματα σκληρής δουλειάς του πατέρα του και δικής του, για τις δύσκολες ώρες.

- Λίρες είπες!... Λίρες χρυσές; Ρισιάι. Μιτζιτ. Βικτόρια; Για ντόσι μοι μιντι μ' να τ'ς νιώ!...

Και βλέποντας το φουσκωμένο κεμέρι, που έζωσε και πέταξε πάνω στο μπάγκο του ο Σιέργιος, ξεφώνισε:

-Βάι, βάι, βάι ζάβαλνς!.. Στραβός ήμαν κι ντε σι απεί-
κασα!... Σ' εϊσι πιντί μ' Ισιτέργιου; Πώς άλλαξις αμπε Ι-
σιτέργιου; Ουμρόφνις, ψηλώσις, ήγκις (έγινης) άλλου ά-
ντραπου!... Νιεν αμπόρσα να σι καταλάβου μι του πρώτου,
να μι του Τιο (Θεό)!... Τι καμ' πατέρα ο, Ντιαν-Λοιρου; Τι
καμ' μάνα σ' τ'ια (θεία) Λιμουνιά; Ούλα τ' αντέρφια σ' εϊνι
καλά; Μπρε του Ισιτέργιου!... Κόντινα να μη σι καταλάβου
αμπε πιντί μ'!...

Ο άλλος Οβραιός σαράφης, ο Σιμών Αλκαλάι, ήταν
παχύς, ψηλός, μ' ένα αρρωστιάτικο πάχος, κατακίτρινος.
Έλεγε πως ήταν διαβητικός. Έτρωγε πάντα σικαλίσιο
ψωμί και σιον καφέ του, που τον παράγγελλε σέκτο, έρχινε
δυο μικρά, άσπρα χαπάκια ζαχαρίνη. Ήταν τύπος εντελώς
αντίθετος απ' το Ζοζέφ. Αν και Οβραιός ήταν ίσιος και τί-
μιος σις σχέσεις του, και σι' αλασβερίσια του. Είχε ένα
παιδί τον Λεόν, κανακάρικο, καϊδεμένο, που τον έστελνε
στο ελληνικό γυμνάσιο. Ο Λεόν ήταν ήσυχο κι αγαθό
παιδί σαν τον πατέρα του, με γυριστή μύτη, ψηλός, πα-
χουλός, άγαρμπος, μ' αδέςιες κινήσεις, μεγάλα αθώα κα-
σιανά μάτια. Σα μαθητής ήταν μέτριος, ούτε ξεφτέρι, ούτε
καϊβάνι.

Ο Σιμών είχε κι αυτός σαράφικο, αλλά απόμερο,
μικρό και ξένο. Είχε βάλει μεσ' στην αποθήκη του Μωΐς
Τολέδο, πλούσιου εμπόρου δημητριακών, ένα μικρό τρα-
πέζι και μια βιτρίνα, δίπλα στο μεγάλο παραθύρι, που έ-
βλεπε στο δρόμο. Μεσ' στη βιτρίνα φιγουράριζαν νομί-
σματα, χαρτονομίσματα, ομολογίες και χρυσαφικά, και
μια μονόχρωμη επιγραφή πάνω στο ιζάμι της αποθήκης
«ΑΡΓΥΡΑΜΟΙΒΕΙΟΝ ΣΙΜΩΝ ΑΛΚΑΛΑΙ», με κόκ-
κινα κεφαλαία γράμματα.

Μια μέρα ένας κουτοπόνηρος γερο-χωριανός ο Ντιαν-
Αργυράκης Μενεζούδης, απ' το Ισαάκ-πασί (Ισαάκιο), θέ-
λοντας να χαλάσει μια χρυσή λίρα, πήγε στο σαράφικο του
Ζοζέφ Αλκαμπές. Ο Ζοζέφ όμως, επειδή τη μέρα εκείνη η
λίρα είχε κατεβεί σημαντικά, έστειλε τον Ντιαν-Αργυράκη
στον Σιμών, αφού τον ορμήνεψε με τέχνη και πονηριά, πως
θα καταφέρει να του την πουλήσει. Ο Ζοζέφ μόλις είχε συμ-
βουλευτεί το χρηματιστήριο της εφημερίδας απ' το Πρα-
κτορείο του Μπάρμπα-Γιάννη του καμπούρη, με το τοιγκε-
λωτό μουστάκι, που δεν είχε ακόμα κάνει την ισάρκα του
στην αγορά. Ο Ζοζέφ, μάστορας του σαραφλικιού και του
νιπερέσου, πετύχαινε έτσι μ' ένα ομπάρο δυο τρυγόνια. Απ'
τη μια μεριά δειχνονταν καλός στο Ντιαν-Αργυράκη τον πε-
λάτη του, κι απ' την άλλη ζημίωνε τον επαγγελματικό αντα-
γωνιστή του. Το ότι ήταν ομοσθενής, δεν έπαιζε γι' αυτόν κα-
νένα ρόλο.

Πήγε λοιπόν ο Ντιαν-Αργυράκης στο σαράφικο του
Σιμών, καμιά διακόσοαριά μέτρα πιο πάνω, τον καλημέρισε
χαμογελαστά, και τραβώντας απ' το μαύρο ζουνάρι του ένα
τυλιγμένο άσπρο ριγωτό φύλλο από κάποιο τειράδιο του αγ-
γονού του, το ξεδίπλωσε σιγά-σιγά και με προσοχή, και βγά-
ζοντας στο φως μια χρυσή γυαλιστερή λίρα είπε:

- Να τούτ' τ' λίρα μουσιού-Σιμών!... Θέλου να τ' χαλά-
σου... Την ίφρια κρυφά 'που τ' γ'ναίκα μ'!... Πόσις δραχμές
θα μοι δώσι;

Ο Σιμών, όσο κι αν ήταν καλός κι αγαθός, δεν έπαυε να
'ναι Οβραίός και μάλιστα σαράφης. Γνωρίζοντας πως ο
Ντιαν-Αργυράκης ήταν πελάτης του Ζοζέφ και ξέροντας την
πονηριά του, ψυλλιάστηκε αμέσως πώση της τιμής της
λίρας και φώναξε κατακόκκινος από θυμό κι αγανάκτηση.

- Κρυφά 'που του υναίκα μου; Κρυφά 'που του υναίκα;;
Του φούρνου!!! Του φούρνου!!!... (στο φούρνο, στο φούρνο
όπου δίπλα του ήταν το σαράφικο του Ζοζέφ), κι έσπρωχνε

ουγχρόνως με θυμό το Ντιαν-Αργυράκη όξω απ' το μαγαζί.
Εκείνος δεν πρόφταγε να ξανατυλίγει τη λίρα πρόχειρα και
βιαστικά και να την ξανακάνει μέσα στο ζουνάρι του, παρα-
πατώντας και σασιπομένος καθώς δεν περίμενε μια τέτοια
αντίδραση του Σιμών.

Μια μαύρη όμως κι απαίσια καλοκαιρινή νυχτιά του
1943, σιρατιώτες των Es-Es, με γκλόμπς, ποιτόλια κι αυτο-
ματα, μπλοκάριασαν όλα τα οβραϊκά σπήια του Κάστρου. Με
βρισιές και σπρωξίματα τους ξεσπίτωσαν όλους χωρίς διά-
κριση, πλούσιους και φτωχούς, μικρούς και μεγάλους, άρ-
ρωστους και γερούς. Μ' ένα μόνο μπόγο στην πλάτη, τους
μάζεψαν όλους στην πλατεία της Χάβρας, μπουλούκια-
μπουλούκια, χωριστά τους άνδρες και χωριστά τα γυ-
ναϊκόπαιδα, που σιρίγκλιζαν τρομαγμένα.

Την άλλη μέρα το πρωί, όταν ξύπνησε ο κόσμος και πή-
γαινε σις δουλειές του, αντίκρισε το θλιβερό κείνο θέαμα
του περιούσιου λαού του Θεού, στην πιο απάνθρωπη και
φρικτή στιγμή της ιστορίας του. Ο Μάρκος, ένας νέος
Οβραίός, ψηλός και μελαχρινός, καμιά τριανταριά χρονώ,
γυρόφερνε, γεμάτος φροντίδα και συμπόνια, μ' ένα μπόγο
σιον ώμο, πιο μεγάλο και πιο βαρύ απ' των άλλωνών, ανά-
μεσα σιτους ομοσθενείς του. Έμοιαζε, καθώς ήταν μορ-
φομένος, ωραίος, γενναίος και πλούσιος, πρώτος σιτους
πρώτους, μ' ένα σύγχρονο Μωΐση, Ααρών ή Ιησού του
Ναυή, που φορτώθηκε πάνω του ολάκερη η συμφορά του
λαού του, στη νέα του έξοδο, που, αλίμονο, θα 'ταν χειρό-
τερη απ' την πρώτη.

Καιά το μεσημέρι, μέσα στη λαύρα και στο λιονήρι, τους
οδήγησαν στο σταθμό και τους στοιβάζαν σε κάτι βαγόνια
της κακίας ώρας, που κουβαλούσαν άλογα, για να τους με-
ταφέρουν στα σιρατιόπεδα συγκέντρωσης του Νιαχάου και
ις Πολωνίας, σις απάνθρωπα «γκέτο», σ' ένα ταξίδι χωρίς
γυρισμό. Μαζί τους φόρτωσαν και τον Ζοζέφ, και τον
Σιμών, και τον Μάρκο, με τις φαμίλιες τους μαζί, χωρίς
αέρα, χωρίς φως, όλους, καλούς και κακούς, φτωχούς και
πλούσιους, τίμιους και μπαγαπόντες. Προτού όμως να γί-
νουν όλα αυτά, έπρεπε να διασχίσουν την πολιτεία, όπου
γεννήθηκαν, πόνεσαν κι αγάπησαν, γιατί ο δρόμος για το
σταθμό περνούσε μέσα από μαγαζιά κι από σπήια.

Μόλις η πένθημη πομπή, έτσι μοιρούσε να χαρακτη-
ρθεί, έφτασε μπροστά στην καινούργια αποθήκη του Ζοζέφ,
που τόσα χρόνια πάλευε για να η χτίσει και δεν την είχε
χαρεί ακόμα, χιμήξε ο Ζοζέφ, έσπασε τον κλοιό των Γερ-
μανών φρουρών, κι έπεσε μπρούμυτα μπροστά σις πόρτες
της αποθήκης, σα σε ηροσκύνημα, φιλώντας τα πέτρινα
σκαλοπάτια της και κλαίγοντας με λυγμούς.

Ένας Γερμαναράς Es-Es, θεόρατος, πετάχτηκε με το
αυτόματό του, τότε, σαν κουντιομένος, και βρονιώντας ης
μπότες του πάνω στο καλντερίμι, τον ζύγωσε σκούζοντας ά-
γρια:

- Λος, λος, ράους!! Άλλε τσουζάμεν!... Άλλε τσου-
ζάμεν!...

και λέγοντας αυτά, του 'δωσε μια βάρβαρη δυνατή κλω-
τσιά στη ράχη, ξαπλώνοντας τον φαρδύ-πλατύ στο πεζο-
δρόμιο της καινούργιας του αποθήκης.

Ο Ζοζέφ, ανασπώθηκε με κόπο αργά-αργά, γεμάτος
πόνο κι οδύνη, και με τα μαιωμένα και λερωμένα χέρια του,
τίναξε λίγο ης σκόνες απ' τα ρούχα του, σκούπισε τα δάκρυα
απ' τα μάτια του, και χωρίς να η ξεκολλήσει καθόλου πάνω
απ' την καινούργια του αποθήκη, τράβηξε μαζί με το λαό του
στο δρόμο του μαρτυρίου και ης θυσίας...

[Από το βιβλίο «Θρακιώτικες Ιστορίες»,
Εκδόσεις «Καραθανάση», Αθήνα 1998].

Ο Αρχιστράτηγος Παν. Δαγκλής

Υπέρ της αποκατάστασης Ισραηλϊκού Κράτους

Ιστορικό Σημείωμα του κ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΑΤΟΥ

*Σε παλαιότερο
δημοσίευμα στα
«Χρονικά», το 1997,
είχαμε παρουσιάσει
την δήλωση του
υπουργού
Εξωτερικών
της Επαναστατικής
Κυβερνήσεως του
Ελευθερίου
Βενιζέλου, Νικόλαου
Πολίτη, στη
Θεσσαλονίκη, με την
οποία ο Έλληνας
πολιτικός
εξεδηλώνετο υπέρ
της δημιουργίας
ελεύθερου Εβραϊκού
Κράτους.
Εσημειώναμε τότε
ότι η θέση της
Κυβερνήσεως του
Ελευθερίου
Βενιζέλου (1 Ιουλίου
1917) προηγείτο
ήδη κατά τρεις μήνες
της γνωστής
δηλώσεως του
τότε Βρετανού
υπουργού
Εξωτερικών λόρδου
Αρθούρ Μπάλφουρ
που απηύθυνε σε
επιστολή του προς
τον λόρδο Ρότσιλντ
(3 Νοεμβρίου 1917).*

Την σημαντική αυτή δήλωση που απεικόνιζε τις ευρύτερες αντιλήψεις του Ελευθερίου Βενιζέλου για την αποκατάσταση δικαιών εθνικών αιτημάτων μετά την λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου είχαμε ανεύρει σε δημοσίευμα στο μηνιαίο σιωνιστικό περιοδικό "Pro Israel", που εξέδιδετο στη Θεσσαλονίκη με ημερομηνία 1 Ιουλίου 1917 (επομένως η δήλωση Πολίτη θα είχε γίνει και ενωρίτερα).

Την δήλωση επαναδημοσίευσε σε άρθρο του στη γλώσσα Ladino, ο πολυγραφώτατος ισραηλίνης νομικός Ασέρ Μοϋσής με τίτλο "El Mouviemento Sionista En las Otras Siudades de Grecia", το 1923.

Παράλληλη δήλωση με αυτήν του Νικόλαου Πολίτη είχε κάνει την ίδια περίοδο και ο τότε (1917) Γενικός Διοικητής Μακεδονίας και νομάρχης Θεσσαλονίκης Π. Αργυρόπουλος (μετέπειτα υπουργός) στο ίδιο περιοδικό.

Και ο Αρχιστράτηγος

Ήδη εργαζόμενος το δίτομο έργο (1100 σελίδες) του Στρατηγού Παναγή Γ. Δαγκλή, Αρχιστράτηγου του Ελληνικού Στρατού στην ίδια περίοδο (1917), βρίσκουμε ταυτόσημες δηλώσεις (βλ. Στρατηγού Π.Γ. Δαγκλή «Αναμνήσεις - Έγγραφα - Αλληλογραφία - Το Αρχείο του» - Επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη - Τόμος Β', σελ. 367-368 - Έκδοση Βιβλιοπωλείο Ε. Βαγιονάκη- 1965).

Ο Παναγιώτης Γ. Δαγκλής (1853-1924) υπήρξε ένας από τους σημαντικούς Έλληνες αξιωματικούς των αρχών του 20ού αιώνα. Το 1912-13, κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, διετέλεσε αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού, Αρχιστράτηγος του Στρατού και υπουργός Στρατιωτικών (1915) και το 1918 αφού διετέλεσε μέλος της Τριανδρίας Εθνικής Αμύνης της Επαναστατικής Κυβερνήσεως το 1916 (Βενιζέλος-Κουντουριώτης-Δαγκλής).

Τέλος, υπήρξε πρόεδρος της Επιτροπής του Κόμματος Φιλελευθέρων μετά την αναχώρηση (του Βενιζέλου 1920-1924).

Στο Αρχείο Δαγκλή βρίσκονται οι εξής χειρόγραφες δηλώσεις:

«Προς την Διεύθυνσιν του περιοδικού Pro Israel (επ' ευκαιρία Εθνικής Εορτής των Ισραηλιτών Θεσσαλονίκης)».

«Μετά πολλού ενδιαφέροντος παρακολουθώ την κίνησιν των Ισραηλιτών δια την πραγματοποιήσιν της αποκαταστάσεως Ισραηλϊκού Κράτους εν τη υπό των Αγγλων Ελευθεροθεσίη Παλαιστίνη, τη γη ταύτη της επαγγελίας.

Εγνώρισα πλείστους των εν Ελλάδι Ισραηλιτών, ίδια δε τους εν τη πατρίδι μου Ηπείρῳ εγκαταστημένους φίλους ομογενείς σας. Είναι νομοταγείς, φίλεργοι, ευφρείς, ελευθερόφρονες και φίλοι της θεῆς πατρίδος των Ελλάδος. Έχουσιν όλα τα στοιχεία να συγκροτήσονται Κράτος φιλελεύθερον και πεποιτισμένον. Εύχομαι ειλικρινώς να επιύχουσι πλήρως οι προς τοῦτο ἀγῶνες των, εἰς τους οποίους πρωτοστατεῖ το ἀξιόλογον περιοδικόν ὑμῶν.

Θεσσαλονίκη 6 Οκτωβρίου 1918
Π.Γ. Δαγκλής - Αρχιστράτηγος

Στον ίδιο φάκελο του Αρχείου Δαγκλή υπάρχει και η απάντηση του Μεγάλου Ραββινάτου της Θεσσαλονίκης, με ημερομηνία 22 Οκτωβρίου 1918.

«Προς την Αυτού Εξοχήτητα τον Αρχιεπίσκοπον του Ελληνικού Στρατού κ. Π. Δαγκλήν».

«Την επιούσαν της μεγαλοπρεπούς λαβούσης χαρακτήρα εθνικής Εορτής των Ισραηλιτών, αισθανόμεθα ιδιαίτερον χαράν σημειώσαντες ότι κατά το πλείστον συνετέλεσε εις τούτο η συμμετοχή της ορχήστρας της Γενναίας Ελληνικής Φρουράς της Θεσσαλονίκης.

Η εκδήλωσις αυτή των συμπαθειών από μέρους της Υμετέρας Εξοχής πολὺ μας συγκινεί και ευχαριστοῦμε εκ βάθους καρδίας. Προστιθέμενη δε αυτή εις τας τόσας εκδηλώσεις ἡδη υπό της Σεβαστῆς Ελληνικῆς Κυβερνήσεως και του Ελληνικού Λαοῦ συμπαθείας εις πλείστας περιστάσεις υπέρ της Εθνικῆς υποθέσεως των Ισραηλιτῶν μας ενθαρρύνει τὰ μάλα».

Δια την διοργανωτικὴν επιτροπὴν της εορτῆς
Δαυὶδ Ματαλῶν, Βουλευτῆς

(Ο Δαυὶδ Ματαλῶν (1872-1931) ἔμπορος της Θεσσαλονίκης, διετέλεσε βουλευτὴς Θεσσαλονίκης (Μάιος 1913) και με το Κόμμα των Φιλελευθέρων στις εκλογές του 1928).

Από την ιστορία της Αντίστασης

Για όποιον διαθέτει στοιχεία...

Στις 4 Ιανουαρίου 1944 στην Αγία Τριάδα (έξω από το ορεινό χωριό Καλοσκοπή) έγινε μάχη μεταξύ των Γερμανών και ανταρτικών δυνάμεων. Κατά τη μάχη έπεσαν 33 Έλληνες μαχητές.

Στην μάχη έλαβαν μέρος και 4 Ισραηλίτες που ανήκαν στον 1ο λόχο του Ανεξάρτητου Τάγματος ΕΛΑΣ Παρνασσίδας, υπό τον λοχαγό Καλλία.

Από τους τέσσερις Ισραηλίτες είναι γνωστό μόνο το όνομα του **Ροβέρτου Μιτράνη**, γιατρού. Στην αναμνηστική στήλη, Ηρώο Πεσόντων, αναφέρονται δύο ακόμα εβραίοι με τα μικρά τους ονόματα **Βενιαμίν** και **Δαυίδ** που ίσως ήταν και ψευδώνυμα. Για τον τέταρτο δεν υπάρχει κανένα στοιχείο. Παρακαλείται όποιος γνωρίζει σχετικά στοιχεία ή κατέχει πληροφορίες να απευθυνθεί στο Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος.

Η ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ο Επίσκοπος Φαναρίου κ. Αγαθάγγελος, Γενικός Διευθυντής της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, απέστειλε την παρακάτω επιστολή, σε συνέχεια δημοσιεύματός μας στο φύλλο 190 (Μάρτιος - Απρίλιος 2004):

"Σας ευχαριστώ για την αποστολή του περιοδικού "Χρονικά" στο οποίο αναδημοσιεύεται απόσπασμα της απαντητικής επιστολής μου προς την εφημερίδα "Ορθόδοξος Τύπος". Η υμνολογία της Ορθόδοξου Εκκλησίας και η Καινή Διαθήκη ομιλούν για τον ιστορικό ρόλο του ιουδαϊκού λαού στο πάθος του Κυρίου, αλλά το μήνυμα που ουσιαστικά προσφέρουν είναι η σωτηρία του ανθρώπου, η υπέρβαση του θανάτου και η κατάλυση του κράτους του άδη, η ζωή και η ανάσταση. Γι' αυτό και ο ορθόδοξος άνθρωπος δεν αισθάνεται κακία, δεν καλλιεργεί μισαλλοδοξίες και φανατισμούς, αλλά αναπαύεται στο πολίτευμα του εκκλησιαστικού του βίου που είναι ο σταυρός και η ανάσταση. Γι' αυτό θεωρώ, ότι το δράμα του Θεανθρώπου βιώνεται μυστηρικά μέσα στο Σώμα της Εκκλησίας, σε κάθε Θεία Λειτουργία, και οι ειρνεύοντες μεταξύ τους πιστοί μαρτυρούν στη συνέχεια την αγάπη και την ελπίδα στον κόσμο. Για το λόγο αυτό πιστεύω, ότι το μυστήριο της σωτηρίας μας και το Πάθος του Κυρίου δεν μπορεί να αποδοθεί, σύμφωνα με την ορθόδοξη διδασκαλία, την εκκλησιαστική τέχνη και παράδοση, με καμία κινηματογραφική παραγωγή. Η Παλαιά Διαθήκη και η Καινή Διαθήκη δεν είναι σενάρια και παραγωγές που καλλιεργούν επιδερμικά συναισθήματα ή φορτίζουν ψυχολογικά. Είναι ο λόγος του Θεού. Αυτού του είδους τα σενάρια και οι παραγωγές είναι προϊόντα του δυτικού πολιτισμού και δεν έχουν σχέση με το ορθόδοξο βίωμα. Ενός πολιτισμού που αναπαράγει ευσεβιστικά και φονταμενταλιστικά προϊόντα πλέκοντας τις πολιτικές σκοπιμότητες, τις εθνικιστικές εξάρσεις με την θρησκεία και την πίστη των ανθρώπων, για να αναιρέσει το ανθρώπινο πρόσωπο και να καταλύσει την ελευθερία του".

“CHRONIKA”

Edition of the Central Board of Jewish Communities in Greece

36, Voulas str., 105 57 Athens, Greece, Tel.: ++30-210-32 44 315, fax: ++30-210-33 13 852

e-mail: hhkis@hellasnet.gr Web site: www.kis.gr

Summary of Contents of Issue 191, vol. 27

May – June 2004

✓ In his article titled "**Theories of Conspiracy or The Scapegoat**", Mr. Fanis Triandafillou mentions that after September 11th and the attack on the World Trade Center many people began to see the old theory of Jewish conspiracy, which reached its heights after the end of the war in Iraq. An enraged motley crowd began to seek the driving force of the new order, in other words of the global disorder. Starting from a different point it always reaches the same conclusion... that Jews are behind all this...

✓ On May 29, 1453 Constantinople, the capital of the Byzantium, fell in the hands of the Turks who destroyed the Byzantine Empire. Mr. Joseph Ventouras presents a **poem by the prominent Jew from Crete, Michael Cohen Balbo** (1420-1484?), which is written in Hebrew and is a lamentation of the fall of Constantinople.

✓ The historian Mr. Haralambos Vouroutzidis who has worked on the presence of Jews in the region of Serres (Eastern Macedonia) presents the **names of Jewish citizens of Serres between 1843 up to 1925**.

✓ Mr. Leon Saltiel presents his study on **Henry Ford's anti-Semitism** and attitude towards American Jews.

✓ The top Greek author **Alexandros Papadiamandis** (1851-1911) was considered an anti-Semite. Latest studies by Messrs. John Plemmenos and Sarandos Kargakos prove that Papadiamandis was only an antiracist.

✓ Vasilis S. Sinapidis publishes **memories and stories of the life of Jews from Thrace**

(Eastern Greece). The title of the publication is "The Curbstone Brokers".

✓ In 1918 the Greek Lieutenant-General Pan. Danglis (1853-1924) had made statements in which he was claiming he was in favor of the establishment of the State of Israel. We publish a relevant **historic note by Gerasimos K. Apostolatos**.

✓ We publish a **letter by Bishop Agathagelos**, representative of the Greek Orthodox Church, on the religious ritual songs about the Jews.

✓ Book presentations.

Front cover: The Hebrew Alphabet

Translated from Greek by: Rebecca S. Camhi

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:

Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. ΜΩΥΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ:

Βουλής 36 • 105 57 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 210 - 32.44.315-8

E-mail: hhkis@hellasnet.gr

Internet site: <http://www.kis.gr>

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συγγραφέων τους.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Πολύτιμο Θεώρητο ΕΠΕ, Υψηλάντων 25 Αθήνα, τηλ.: 210 - 72 18 421

Διανέμεται δωρεάν

Gold Eurobank MasterCard

Μία ανεκτίμητη συλλογή ολοκληρώνεται!

Τρεις κάρτες MasterCard, μία επιλογή: Eurobank

